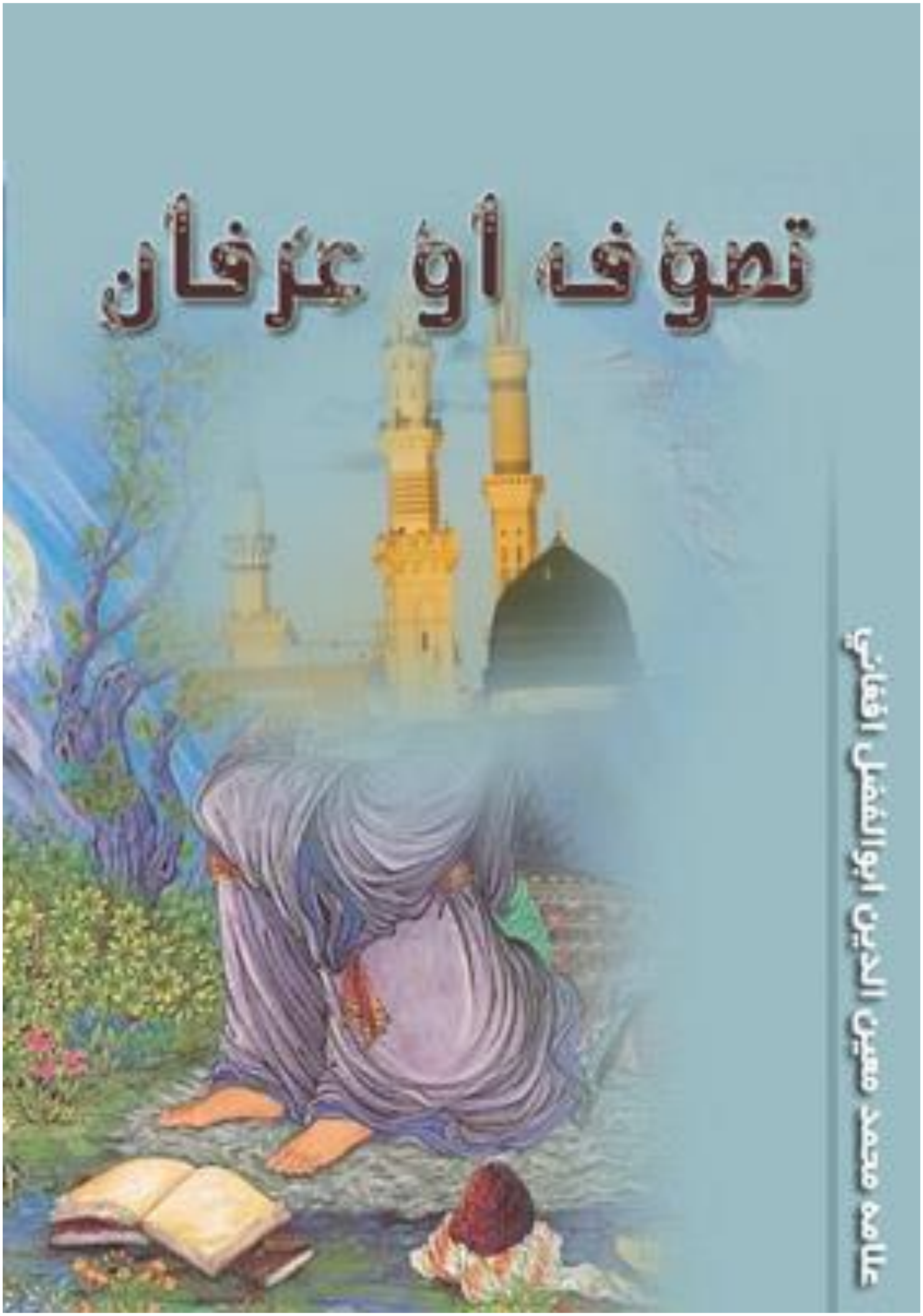

Download from: aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب پېژندنه

||||||||||||||||||||||||||||||||||||

د کـتـاب نـوم:تصوف او عرفان

لیکوال :: علامه محمد معین الدین أبوالفضل

خـــپـرونـکـــی: بېنوا انټرنیټ پاڼه

د چاپ ټول حقوق له لیکوال او بېنوا پاڼې سره خوندي دي.

Download from: aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمدلله وکفی واالصلوة والسلام علی عباده الذین اصطفی امابعدمحترمومسلمانانوورونږولکه څرنګه چی تاسی وینۍ چی پراسلام اومسلمانانوباندی له هره طرفه دانکاراواعتراض لاری په موجوده دورکښی راخلاصی سویدی په همدې ابتلا کښی علم طریقت اوتصوف کو م چی داسلام اوداسلامی علومومغزدی اوهمدارنګه اولیاءالله هم راشکیل سویدی کوم چی الله ته دورتیرواومقربوبندګانوله جملې څخه څلرمه برخه ده چی نبیان صدیقان شهداءاوصالحین دی کوم چی الله پاک ددوئ په باره کښی فرمایلی دی ،فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین والصدیقین والشهداء والصالحین، څکه چی له یوې خواتصوف ،طریقت اواولیاءالله تش په نامه پیران اومریدان کوم چی په باطن کښی ټګان اودطریقت اوداولیاؤدښمنان دی بدنامه وی لکه چی دهمدغسی ټګانوپه باره کښی مادابیت ویلی دی،

اذکاردلطائفوکه ظاهره بل ته ښه یې،په ګیډه کښی سری خفی اخفی وهی په بډه،اوله بلی خوادڅلورمذهبودښمنان وهابیان وغیره پرطریقت اوپرولیانودخدای پاک کوم چی مولانا رومی ددوئ په شان کښی فرمایې،

اولیا راهست قدرت ازاله، تیرجسته بازګرداندزراه،

قسم قسم طعنونه وایې اوله بیحیایې څخه ډکی خبری دتصوف اودولیانوپه شان کښی کوی موږیوځل په خوادبینواپه ویب سائټ کښی دتصوف اوعرفان لړۍ پیل کړی وه خوله بده مرغه څه عوارض ووچی دالړۍ پاته سوه اوبیامحترم خالد هادی حیدری صاحب دمتدینومسلمانانوپه خواهش موږته داخبره عرض کړه چی دالړۍ بیرته پیل کړونودادۍ ستاسی مسلمانانووروڼودنفع په خاطرمودالړۍ پیل کړه چی ان شاءالله په دې سلسله کښی به داسی موادووینۍ چی نه به سترګولیدلی اونه به غوږواوریدلی اونه به چاپه خوب کښی لیدلی وی خواول دتصوف داهدافوپه اړه معلومات درکوم څکه چی دیوشی دحسن اودقبح دپیژندلویوه لاردهغه شی دهدف پیژندل دی،محترمومسلمانوپه اجمالی ډول چی درته ووایم نودتصوف اوعرفان اودطریقت هدف دانسان تخلیه اوتحلیه ده یعنی دانسان وجوداوباطن له بدواخلاقوڅخه لکه حسد،بغض،بخل،ریا،کبر،عجب وغیره څخه پاکول اودارنګه دانسان وجوداوباطن په ښواخلاقوسره لکه اخلاص،تواضع،حسن نیت ،له خالق اومخلوق سره صحیح تعلق ،وغیره ښائسته کول دی اوپه تفصیلی ډول ئې دنومونی په توګه څینی مهم هدفونه درته ذکرکوم.

د تصوف اوعرفان له تفصیلی اهدافو څخه لومړئ هدف:

محترمو وروڼو! د طریقت او د تصوف له تحلیلي او مفصلو اهدافو څخه ړومبنۍ هدف دادئ چي د انسان د زړه اصلاح وکړي . نو دلته په کارده چي اول په دي ځانونه خبر کړو چي د انسان د زړه اصلاح د شریعت له نظره په څونه اندازه کښي مهم او ضروري کار دئ . د دي لپاره چي د تصوف او طریقت د شان عظمت او فیض او برکت ښه راته واضح سي ،

محترمووروڼو داسلام پیغمبر په یوه مبارک حدیث کښي چي امام بخاري ئي د صحیح بخاري په کتاب الایمان کښي ، او امام مسلم ئي په باب� أخذالحلال وترک الشبهات � کښي روایت کړیدئ) فر مایلي دي : اَلا اِن في الجسدِ مُضغَةَ اِذَا صلحتْ صَلَحَ َالجسد كُله و اِذا فسدت فسدَالجسد كله اَلَا و هي القلبُ . یعني خبردار اوسۍ په دې چي بې شکه په بدن کښي د انسان یوه ټوټه غوښه ده کله چي دا غوښه سمه سي نو ټول بدن سمیږي ، او که دا غوښه فاسده او خرابه سوه نو ټول بدن فاسد او خراب ګرځي خبردار ! دا ټوټه غوښه د انسان له زړه څخه عبارت ده . په دې مبارک حدیث کښي د اسلام پیغمبر د زړه په باب و انسانانو ته عموما ، او و مسلمانانو ته خصوصا دوه قسمه تعلیم ورکړئ دئ : اول دا تعلیم چي د انسان زړه هم سمیږي او هم خرابیږي . دوهم دا تعلیم چي د انسان نور ټول بدن او دارنګه د بدن ټول أعضاء په سموالي او په خرابوالي کي د انسان دزړه تابع دي ، که زړه سم وو نو ټول بدن به ئي سم وي ، او که زړه خراب وو نو ټول بدن به ئي خراب وي .

دارنګه په یوه بل مبارک حدیث کښي چي په مشکوة شریف کښي ئي ذکر راغلئ دئ داسلام پیغمبر فرمایلي دي : بې شکه دغه زړونه د انسانانو په دې ډول زنګ نیسي لکه څنګه چي أوسپینه � حدید� زنګ نیسي ، په اصحاب کرامو کښي یوه سړي له ده مبارک څخه پوښتنه وکړه چي ائ دخدائ رسوله ! دغه زړونه چي زنګن سي یعني د ګناهونو او رذیلو اخلاقو په وجه نو بیا به په کوم شي سره دغه زنګن زړونه بیرته صفا کیږی ؟ د اسلام پیغمبر په جواب کښي ورته وفرمایل : چي د مرګ په ډیره یادونه سره ، او په تلاوت دقران کریم سره.

دارنګه په یوه بل مبارک حدیث کښي چي په مشکوة شریف کښي ئي روایت سوئ دئ ، حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي : خبردار ! هرشي لره یو صفاکونکئ سته او د انسانانو د زړو صفاکوونکئ د الله �جل جلاله � ذکر دئ . همدا سبب دئ چي د طریقت په سلسلو کښي د� نقشبندیې � طریقې استاذان په اول نوبت کښي و مرید ته د قلبي ذکر وظیفه ورکوي ، مولانا �جلال الدین رومي رحمه الله � په مثنوي شریف کښي په دې ارتباط داسي فرمایلي دي :

آئینه کز زنګ و آلایش جدا است پر شعاع ِ نورِ خورشیدِ خدا است

یعني دکوم انسان چي د زړه هنداره له زنګو څخه د بدو اخلاقو او اعمالو جلا او پاکه وي نو هغه به د الله �جل جلاله� له تجلیاتو او أنوارو څخه ډکه وي .

ومن الله التوفیق

محترمو ورونړو دتصوف او عرفان په تیره برخه کي موږ وتاسي ته دطریقت ړومبنۍ هدف چي عبارت دی له اصلاح څخه دزړه بیان کړ ، اوس د طریقت د دوهم هدف او غرض په بیان شروع کوو ۰

د طریقت دوهم هدف دادئ چي له انسان څخه په اعمالو کي دنیت خرابي لیري سي او انسان په ټولو اعمالو کي دښه نیت خاوند وګرځي په دي ډول چي انسان هر شرعي عبادت او عمل کوي نوپه هغه نیت سره یې وکړي کوم چې همدغه عبادت او عمل دهغه تقاضا کوي قدرمنوورونړولکه څنګه چې بزرګانودطریقت اوشریعت ذکرکړی دی چې طریقت دشریعت خادم دی په حاق دواقع اونفس الامرکښې همدغسی خبره ده ځکه هرحکم چې شریعت صادرکړی وی نوتصوف اوطریقت په دې باره کښې زیاراېستلی اوباسی یې چې مسلمان دهغه حکم وداسی عملی کولوته چمتوکړی چې په اعلی درجه عملی کول وی،چې ددې یوه بیلګه په ړومبۍ برخه کښې دتصوف اوعرفان تیره سوه اودوهمه بیلګه یې دااده په دې برخه کښې وتاسی ته ترتحقیق لاندی ده په خلاصه ډول بایدووایم چې شریعت پردې خبره باندی په اخیره درجه کښې تاکیداوټینګارکړیدی چې مسلمان چې هرشرعی عمل کوی نوضرورېه په هغه کښې د ده نیت صحیح وی اوبا الفرض که یومسلمان یوشرعی عمل په فاسدنیت سره وکړی نوعمل یې باطل دی اوودته به ددغه فسادجزا هم ورکړه کیږی مطلب دشریعت له نظره په اعمالو کښي د نیت ښه والئ په اول قدم کښي ضروري ګڼل سویدئ ، او د عمل او عبادت ثواب او صحت الله جل جلاله پر نیت باندي موقوف ګرځولئ دئ ،لکه چې داسلام پیغمبر په یوه متفق علیه حدیث کښي فرمایلي دي (انماالاعمال بالنیات وانمالکل امرء مانوی) یعني بې شکه خاص دا خبره ده چي عملونه تر نیتو پوري تړلي دي ، او هرسړي لره به هغه شئ پلاس ورځي کوم چي ده یې نیت کړئ وي ۰ دغه مبارک حدیث په دې سبب د اسلام پیغمبر وخلګو ته وفرمایه چي یو نفر چي د<مهاجر ام قیس په نامه یاد سوئ دئ په مکه شریفه کښي ویوې ښځي ته چي په ام قیس سره مشهوره وه راغئ او ورته یې وویل چي له ما سره نکاح وکړه ! هغې ورته وویل : چي زه له مکي څخه ومدینې ته په هجرت روانه یم نو که ته هم هجرت راسره کوې نو بیا زه هم نکاح در سره کوم ، نوبیا دغه سړئ هم و مدینې ته په هجرت راغئ خو په دې نیت چي دغه ښځه لاس ته راولي ، نو کله چي د اسلام پیغمبر له دغه حاله څه خبر نو یې دغه مبارک حدیث وفرمایو ، په دې مبارک حدیث کښي دا مضمون هم راغلئ دئ چي نو دچاکه هجرت وخدائ او ورسول ته وو نو دخدائ او د رسول په نزد هم دده هجرت و خدائ او رسول ته بلل کیږي او هجرت یې مقبول دئ ، او د چا چي هجرت و دنیا ته وو چي حاصله یې کړي ، او یا یې و ښځي ته وو چي په نکا ح ئې کړي ، یعني په هجرت کښي یې نیت د دنیا یا د ښځي کړیوو نو دخدائ په نزد دده دغه هجرت وهغه شي ته بلل کیږي کوم چي ده یې نیت کړئ وي او په الهي در بار کښي کوم ارزښت او مقبولیت نه لري ۰

محترمو ورونړو ! ځموږ د امام اعظم رحمه الله د مذهب مطابق کوم اعمال چي اعمال مقصوده بلل کیږي دهغو صحت او په هغو عملو سره ثواب ګڼل دواړه پر صحیح نیت باندی موقوف دي ۰ اعمال مقصوده لکه لمونځ ، روژه ، زکات ، حج ۰ او کوم عملونه چي له مقصوده عملو څخه نه وي لکه اودس ، نو دهغوئ صحت پر نیت باندي

موقوف نه دئ ، او ثواب حاصلول د هغو عملو په ذريعه پر نيت باندی موقوف دئ٠او په يوه عمل کي چي د ډيرو شيانو نيت سړئ وکړي نو د هر نيت په بدل کي ثواب ورکيږي ، د مثال په ډول يو سړئ ومسجد ته ځي نو په دغه تګ کښي د جماعت د لمانځه نيت وکړي او دارنګه د مسلمانانو ورونو دملاقات نيت وکړي ، اود مسلمانانو کليوالو د جوړ او ناجوړ د پو ښتني نيت وکړي ، او دارنګه نور ښه نيتونه وکوي نو د دغو ټولو نيتو اجر او ثواب الله تعالی ورکوي ، او که يواځي د جماعت د لمانځه نيت وکوي نو بيا يواځي د جماعت د لمانځه د نيت ثواب ور کول کيږي ٠ په هر حال په طريقت کښي د طريقت د استاذانو دوهم هدف دادئ چي مسلمانان له فاسدو ، او خرابو نيتو څخه وژغورل سي او په ټولو طاعتو ، عبادتو ، او عملو کښي د صفا او ښه پاک نيت خاوندان وګرځي ٠ د اسلام پيغمبر فرمايلي دي : نيت المؤمن خير من عمله يعني د مومن او مسلمان سړي نيت دده تر عمل بهتر دئ ٠ په شريعت کښي دا مسئله هم سته چي که يو بې وسه مفلس سړئ په زړه کښي په ټينګه سره داسي نيت او اراده راوګرځوي چي کاشکي ما يو ارب روپۍ درلودلاێ او دغه ټولي مي دخدائ د رضا لپاره صرف کړي وائ او دخدائ ج په نزد دئ صادق وي په دغه نيت کښي نو الله پاک وده ته د هغومرو روپو چي دخدائ جل جلا له لپاره صرفي کړاێ سي ثواب ورکوي ٠ محترمو د تصوف اوعرفان او طريقت دوهم هدف دادی چی دحسن نيت په داسي شرافت سره انسان شرافت مند وګرځوي کوم چی شريعت وهغه ته ددونه زيات تاکيدپه نظرسره کتلی دی٠

محترمو وروڼو دتصوف اوطريقت له عمده اومهمواهدافوڅخه دريم هدف دادی چی سالک اومريدودي ته هڅه وی چی په شپږقسمه مرابطومشرف سی اوپه عمل کښی ئې راولی اوکله چی يوانسان دغه شپږقسمه مرابطې عملی کړی نودی دالله په دغه حکم سره ،چی ياايها الذين آمنوا ادخلوافی السلم کافة،مل کونکی وګرځېدئ اوکامل مومن اومسلمان ورڅخه جو ړسو دغه شپږ قسمه د مرابطې کومی چی بيان بې په راتلونکو برخوکښی ان شاء الله درته راسی په دې خاطر د طريقت مشائخو �رحمهم الله � وضع کړي دي چي په مريدانو کښي دالله پا ک ويره اوله الله څخه ډاردروئ په زړونووکښی دغريزې قوې په شان راسخ وګرځی اودارنګه ئې دددغومرابطوپه وضع کښی دامقصددی چی په سبب دعملی کولوددغومرابطوپه سالکينوکښی د دې ملکه ، او قوه پيدا سي چي بيا دوی و کولائ سي چي خپل ځانونه او نفسونه له �هوا� يعني له نفسي ناروا خواهشاتو څخه په سهولت او اساني سره وساتي ،ځکه لکه څرنګه چي له الله (جل جلاله) څخه ويره په انسان کښيد دغو شپږ قسمه مرابطوپه وجه قوی کيږی اوپيداکيږی ، دارنګه دغه شپږ قسمه د مرابطې د عملي کيدو په صورت کښي انسان په ترک د هوا ، او په منع کولو د خپل ځان د نفس د ناروا خواهشاتو څخه موصوف ګرځوي ، او دغه دواړه صفتونه يعني خوف له الله څخه او منع دنفس له هوا څخه ــ هغه عظيم بنيادي صفتونه دي چي الله پاک مَدار د دخول د جنت ګرځولي دي ، لکه الله (جل جلاله) چي فرمايلي دي : {و أما مَن خاف مَقام ربه ونهى النفس عن الهوى ، فإن الجنة هي المأوى } يعني هر څه چي هغه څوک دی چي ويريدلئ وي ـــ يعني په دنيا کښي ـــ له دريدو دده په حشرګاه کي لپاره د حساب د � رَب �دده ، او منع کړئ يې وي ده نفس خپل له ناروا خواهش څخه نو بې شکه جنت خاص همداجنت ځائ د ورتللو دده دئ .

محترمو وروڼو ! � هوا � په لغت او زبان د عربو کښي و سقوط يعني لويدو ته ويل کيږي ، او په شريعت کښي هوا ـــ ميلان ته د نفس ويل کيږي و يوه ناروا او نامناسبه کار ته ، و دغه ميلان د نفس ته ځکه هوا ويله کيږي چي دغه راز دنفس ميلان چي يو څوک عملي کوي نو دغه څوک په دنيا کښي له لوړ مقام څخه و ډير کښته او خسيس مقام ته رالويږي ، او په آخرت کښي به د دوزخ په کندو کښي لويږي . حضرت ابو بکر ورّاق �رحمه الله � فر مايلي دي : چي په د نيا کښي تر هوا خبيث شئ الله (جل جلاله) نه دئ پيدا کړئ . د اسلام پيغمبر په يوه مبارک حديث کښي ـــ چي بيهقي يې روايت کړئ دئ ـــ فرمايلي دي : چي درې خويونه هلاکونکي دي ، يعني که په انسان کښي موجود سي نو انسان په دنيا او آخرت کي برباده وي ، د اسلام پيغمبر اول له دغو درو خويو څخه ادا خوئ ذکرئ دئ چي انسان د نفس د هوا تابعداري کوي . د طريقت علماوو ترک د هوا ، او نفس را منع کول له تر سره کولوڅخه د ناوړو خواهشاتودنفس درې قسمه کړئ دی : اول قسم دادئ چي انسان له هغو عقيدو څخه ځان و ساتي چي په ښکاره ډول له قرآني اياتو څخه ، او له نبوي أحاديثو ، او إجماع څخه مخالف وي ، دا هغه قسم ترک د هوا او خواهش نفساني دئ چي ددي په وجه انسان �سُني � بلل کيږي ، او که په انسان کښي دغه صفت مو جود نه وي نو بيا دغه انسان يا شيعه ، يا وهابي ، يا سلفي ، اويا بل قسم مبتدِع بلل کيږي او سني نه ورته ويل کيږي

. او دوهم قسم ترک د هوا دادئ چي انسان په دې ډول وي چي دغه درې صفته په ده کښي موجود وي اول دا صفت په ده کښي موجود وي چي کله دده په زړه کښي اندیښنه د یوې گناه پیداسي نو في الحاله یې د خدائ تعالی حساب ورپیاد سي ، او له دغي گناه څخه منع و کړي . دوهم دا صفت په ده کښي موجود وي چي هر هغه شئ چي دهغه په روا والي کښي و ده ته شک او شبهه پیدا سي نو هغه کار پرېږدي ، چي د نبي علیه السلام په مبارکو حدیثو کښي و دغه ته ترک د مشتبهاتو ویل سوئ دئ . دریم داصفت پکښي موجود وي چي له هر هغه مباح او روا کار څخه هم ځان ساتي چي له سرې سره دا اندیښنه پیدا کیږي چي که دغه کار وکړم نو خدائ ناخواسته د دې کار په وجه به په یوه نارواکار اخته سم او اعلی قسم د ترک د هوا دادئ چي له انسان څخه نفساني هوا پر مخ لیري سي ، په دې ډول چي دده او دده د نفس مطلب او مقصد هغه شئ و گرځي کوم چي الله پاک په راضي کیږي ، او الله تعالی یې له ده څخه غواړي ، لپاره د حاصلولو د دغه مقام صوفیه رحمهم الله� د � لا إله الا الله � ذکر په کثرت سره تکراره وي ، ا و دغه مبارکه کلمه په شباروز کښي په زرهاوو واره وایې ، سره له دې چي د ویلو په وخت کښي د کلمې په معنی کښي د � لا مقصود الا الله � ملاحظه په زړو کښي کوي . (مجدد الف ثاني شیخ أحمد سرهندي رحمه الله)فرمایلي دي : إن العبدَ مادام في هوى نفسه فهو عبد نفسه مطیع الشیطان { یعني بې شکه یو بنده چي تر څو پوري د نفس په هوا کښي را گیر وي نو دئ بنده د خپل نفس دئ ، او فرمانبرداره د شیطان دئ ، او دغه ډیر لوئ دولت یعني ــــ چي لیري کول د هوی د نفس دي له ځان څخه په کامل ډول ــــ د طریقت له مخي هلته و انسان ته حاصلیږي چي انسان په ولایت خالصه او په فنا اکمله او په بقا اکمله سره مشرف وگرځي ،اوکله چي سالک او صوفي په دغه مقام سره مشرف سي ، نو دغه خصلتونه الله پاک دده نصیب کوي : اول رضا په قضا د الله (جل جلاله) ، دوهم دا چي کوم تکلیف او مشقت وده ته ورسیږي نو دده په سینه کښي هیڅ تکلیف او تنگي نه پیدا کیږي ،اوکه ددغه مصیبت دلیري کیدو لپاره دعا کوي نو له دې وجهي یې نه کوي چي له دې مصیبت څخه دئ تکلیف محسوسوي ، بلکه له دې وجهي یې کوي چي الله پاک د دعا په کولو او د عافیت په غوښتلو سره و بندگانو ته امر کړئ دئ ، دریم دا چي په دغه مرتبه کښي صوفي په اختیار سره د الله تعالی بنده گرځي لکه څنگه چي دئ بنده دئ دالله پاک په تسخیر او په استرار سره ، څلرم داچي په دغه وخت کښي شیطان دده د بې لاري کولو لپاره هیڅ لار نه سي پیدا کولائ ، مگر که په نادر او په شاذ ډول سره یوه لار ورته پیدا کړي ، پنځم ۵ دا چي په دغه وخت ښي صوفي د الله پا ک د دغه قول مصداق گرځي چي : (إن عبادي لیس لک علیهم سلطان و کفی بربک وکیلا] . شپږم دطریقت له مخي په دغه وخت کښي وده ته�رَجُل �یعني سړئ ویل کیږي ، گواکي تر دې له مخه دغه سړئ ماشوم دئ ، لکه چي (شیخ اجل مولانا یعقوب چرخي رحمه الله) فرمایلي دي : چي بې شکه هیڅ یو سړئ د سړو و درجې ته نه رسیږي تر څو چي د نفس له هوی څخه خلاص نه سي .، اوم ۷ داچي په دغه وخت کښي بنده حقیقي مؤمن گرځي ، لکه چي د اسلام پیغمبر په یوه حدیث کښي ــــ چي امام بَغوي ئې په شرح السنة کښي روایت کړیدئ ،ا و امام نووي په خپل اربعین کښي ویلي دي چي دا صحیح حدیث

دئ ـــــ فرمايلي دي : لا يؤمن أحدكم حتى يكونُ هواه تَبَعا لِما جئتُ به � يعني نه سي گرځيدلائ حقيقي مؤمن هيڅ يو له تاسي تر هغه پوري چي سي خواهش د نفس دده تابع دهغه چي راتگ کړيدئ ما ، يعني د خدائ له لوري

محترموورونو ! په دريمه برخه کښی موږدشپږقسمه مرابطوذکرکړی ؤاوس ئې تفصيل درته کوم خوپه دې برخه کښی دمرابطې داول قسم کوم چی مشارطه ورته ويله کيږی تفصيل کوم خوږومبی ودؤوخبروته فهم وکړی، اوله خبرداده چي دطريقت اودتصوف چي کوم هدفونه دي نوپه هغوی کښي ترټولو ډيرمهم هدف دغه شپږ قسمه مرابطې دي

چي تفصيل به يې درته راسي ، او په کار دئ چي(ام الأهداف) يعني د طريقت دټولو مقاصدو او أهدافو مور ورته وويله سي ، هر مسلمان ته ډير ضروري دئ چي ددغو مرابطو تفصيل په ډير غور سره مطالعه کړي ، او په ياد يې کړي

.دوهمه خبرداده چي دطريقت علماؤ ددغومرابطو اخذ له دې قوله د الله (جل جلاله) څخه کړئ دئ چي الله پاک فرمايلي دي : {ياأيهاالذين آمنوا إصبروا و صابروا ورابطوا} يعني اې هغه کسانو ! چي ايمان يې ر اوړئ دئ صبر کوی، يعني پر طاعت او عبادت باندي ، او له گناه او ناروا کارو څخه ، او پر سختيو او مصيبتو باندي ، او غلبه کوی په صبرکولو کښي پر مقابل طرف خپل چي له دين څخه دباندي خلگ دي ، يعني پر نورو خلگو بايد تاسي هميشه په صبر کولو کښي پر هر قسم سختيو باندي غالبه ياست ، او مُرابطه کوی . ددغه مبارک ايت په اخير کښي د� رابطو� لفظ له (مرابطة) څخه جوړ دئ د طريقت علماؤ له دغي اخيري کلمې څخه دغه شپږقسمه مرابطې رايستلی دی امام غزالی د ورابطوا دجملې تفسيرپه دې ډول کړيدی، فرابطواانفسهم اولاً بالمشارطة ثم بالمراقبة ثم بالمحاسبة ثم بالمعاقبة ثم بالمجاهدة ثم بالمعاتبة،فكانت لهم في المرابطة ست مقامات انتهی، محترموورونودغه شپږقسمه مرابطې په دې ترتيب دی ، اول مشارطه ، دوهم مراقبه ، دريم محاسبه ، ۴ معاقبه ، پنځم مجاهده ، او شپږم معاتبه ، چي تفصيل او بيان يې په دې ډول دئ : اول دمشارَطې تفصيل :

محترمو ورونو ! مَشَارَطَه ودې ته ويله کيږي چي هر وخت چي مسلمان سهار راکښيني او د سهار له لمانځه څخه فارغ سي نو ده ته په کار دئ چي يو ساعت يعني يو لږ وخت خپل زړه له نورو فکرو څخه فارغ کړي ، او وخپل نفس ته دا ډول ووايي : چي اې ځما نفسه دآخرت لپاره دلته په دنيا کښي ځما سرمايه فقط اوفقط دغه ځما عمر دئ که لږ وو او که ډير ، او هر وخت که ځما دغه عمر پاۍ ته ور سيدئ نو ځما دآخرت راس المال او سرمايه ختمه سوه ، او نور بيا زه د آخرت لپاره يو داسي عمل نه سم کولاۍ چي بيا د هغه گټه تر لاسه کړم ،او دا اوس نوې ورځ ده چي الله پاک ځما اجل ځنډه ولئ دئ ، او زه يې د دغي ورځي په سهارکښي ژوندئ راپورته کړم ، که په شپه کښي الله پاک ځما روح قبض کړيواۍ نو بيا به مي دغه ورځ له لاسه وتلې واۍ ، نو اې ځما نفسه ! ، او اې ځما سترگو اوغوږو ! ، او اې ځما د بدن ټولو أعضاوو ! ، اواۍ ځماعقله او ځما حواسو او د بدن ټولو قواوو ټول خيال کوی چي دغه ورځ درڅخه ضايع نه سي . په خلاصه ډول مسلمان بايد هر سهار له لمانځه څخه وروسته له خپل ځان سره دغه سوچ ،

او فکر باید پوخ کړي چي دغه ورځ چي ماته بیا خدائ پاک �عزوجل� مهلت دژوند پکښي راکړ باید عبث يې تیره نه کړم ، او ځما دبدن له هري عضوي څخه چي کوم دخير او د نيکۍ کار صادریدلائ سي هغه کار باید وکړم ، او چي کوم کار د بدۍ ورڅخه صادریدلائ سي له هغه څخه باید ځان وساتم ، د مثال په ډول دا فکر له ځانه سره ووهي چي دغه خوله او ژبه چي ماته الله راکړيده ، او ددې صلاحیت هم الله پاک پکښي ایښئ دئ چي خير او نيکي ورڅخه صادره سي لکه دقرآن کريم تلاوت ، د الله جل جلاله ذکر ، ومسلمانانو ته د سمي لاري ښوونه ، اوداسي نور . اودا صلاحیت يې هم پکښي ایښئ دئ چي بد ورڅخه صادر سي لکه غیبت ، درواغ ، بُهتان ، دنمیمت او شیطانت خبري ، د دروغو شاهدي ، و خلګو ته بد رد ویل اوداسي نور ، نوزه باید خپله دغه خوله او ژبه په دغه ټوله ورځ کښي ـــــ چي ځما د دې شيرين عُمر يوه برخه ده ، او دا معلومه هم نه ده چي دا به ځما د عمر اخيري ورځ وي او که به مي عمر يو څه لاپاته وي ـــ دخير په کارو کښي کار کړم ، او له بدو کارو څخه يې وساتم .

په يوه حديث شريف کښي ــــ چي صا حب دمشکوة او نورو يې روايت کړيدئ ــــــ راغلي دي : چي هر سهار دانسان د بدن ټول اندامونه د انسان وژبي ته د خدائ روۍ نيسي چي خيال کوه که ته سمه چليدلي نو موږ ټول سم چليږو ، اوکه ته چپه و چليدلې نو موږ دي ټول بې لاري کړلو . محترمو ورونو! ودغه ته مشارطه ويله کيږي ، او دغه د مشارطې بيان دئ.

محترمو مسلمانانودتصوف اوعرفان په تیره برخه کښی ماتاسی ته دمرابطې داول قسم چی مشارطه ورته ویل کیږی بیان وکړاوس په دې برخه کښی دمرابطې د دوهم قسم چی مراقبه ورته ویل کیږی بیان درته کوم محترمواولیا ء کرام اودطریقت استاذان دمریدانو اودمسلمانانوداصلاح دپاره ودوئ ته له مشارطې څخه وروسته دوهم تعلیم دمراقبې کوي ،مراقبه چی په اسانه طریقه زه وتاسی ته دروښیم نوباید و وایم چی دمشارطې کوم چی دمرابطې اول قسم دی اودمراقبې کوم چی دمرابطې دوهم قسم دی مثال داسی دی لکه یو امیر بادشاه اوحکیم چی یوچاته یوه وظیفه ورسپاري نوورته و وایی چی گوره دغه وظیفه به پدغه طریقه ترسره کوې اوله دغې طریقې څخه به مخالفت نه کوې دادمشارطې مثال دی کومه چی ودېته ویله کیږي چی مسلمان دسهار له لمانځه څخه وروسته یوڅه وخت تنهاکښینی اوخپل ځان او وخپلی خولې ته اودبدن وټولو اندامونه داو وایی چی ای ځما ځانه ای ځما دبدن اعضاووداچی نن زه سهار بیاژوندی راکښینستم داپرماباندی دالله پاک لوی فضل وسو چی ځماژوند ئی رادراز کړاود دې موقع ئی راکړه چی داخرت دپاره خواری وکاږم نوباید پدغه ورځ کښی دخیرکارونه وکړم اودبدو کاروڅخه ځان وساتم اودمراقبې مثال دادی چی یوحکیم ویوچاته یو وظیفه ور وسپاری اوهدایت اوتوصیه ورته وکړی وروسته بیا دشالخوا پسی گوري چی ایا دغه ځما وظیفه دارځما دهدایت مطابق اجرا آ ت کوي اوکې نکوي ځکه که امیر دشالخوا پخپلو وظیفه دارانوپسی گوري نوکه ئی بالفرض وغله ته وظیفه ورسپارلې وي نودهغه غله څخه شریف اوامین سړئ جوړیږي اوکه دشا لخوا فهم اوفکرنه پسی کوي نوله بزرگو وظیفه دارانوڅخه به اخیرغله جوړسی دارنگه کله چی هرانسان هرسهار وخپل ځان اونفس ته دخیرتوصیه وکړي نوله دې څخه وروسته چی بیا په عمل اوکارشروع وکړي نوباید په خپل ځان اودخپل ځان په ټولواعضاوو اواندامونوپسی گوري چی ایا ځما دسهارني نصیحت اودستورمطابق کار روان دی اوکه نه دی ځکه هرانسان چی وخپل نفس ته متوجه نه وي اودخپل نفس مراقب نه وي اود دې خیال اوسوچ نه وي ورسره چی الله جل جلاله ځما هرڅه وینی اوالله پاک وماته اوځما وهرڅه ته حاضراوناظر دی نوبیا د ده نفس طغیان سرکښی اوفسادکوي حاصل دادی چی مراقبه له دووشیانوڅخه عبارت ده اول شئ دادی چی انسان وخپل ځان ته متوجه وي چی کوم یونالایقه کار ورڅخه و نه سی اویا یولایق کارورڅخه پاته نه سی البته دکسلت اودسستی اودغفلت اودبې غوری په وجه اودوهم شئ دادی چی انسان په هرکارکښی ودېته متوجه وي چی الله جل جلاله ماوینی که زه ښه کار کوم اوکه بد کار کوم الله جل جلاله وماته حاضر اوناظردی دقران کریم دایاتو اودنبی علیه السلام دحدیثواودارنگه د دین دبزرگانو داقوالو له مخی دمسلمان دپاره مراقبه یوسترضروری عمل دی ،

من ارادالاستقصاء فعلیه بالاحیا ء

محترمو ورونو ! دمرابطې دریم قسم �محاسبه بعدالعمل �ده یعني له خپله نفسه سره حساب کول وروسته له عمل اوکارڅخه ،دمحاسبې تحلیل اوبیان کښي ددوو(۲) شیانو تفصیل درته کوم اول دمحاسبې د حقیقت اودمعنی تفصیل دوهم دمحاسبې دفضیلت اودشرعي ارزښت تفصیل .

محترمو ورونو! لکه څرنګه چي دمشارطې په بحث کي داخبره ذکر سوه چه هرمسلمان ته پکارده چه باید دئ هرسهاردورځي په سرکښي بایدداسي وخت ولري چه وخپل نفس ته اوو خپل ځان ته دخیر تو صیه وکړي ،دارنګه وهر مسلمان ته داهم پکار ده چه هره ورځ چه تیره شي نو دورځي په اخیر کښي باید داسي وقت ولري چه په هغه وقت دئ له ځانه سره ددې حساب وکړي چه په دغه ورځ کښي چه تیره سول ما کوم کوم نیک کارونه وکړل، او په څه طریقه مي وکړل . ایاپه دغه ورځ کي خو به له ما څخه دالله په بندګي کښي کوم تقصیر له ما څخه نه وي سوي ،اودارنګه په دې کښي فکر ووهي چه په دې تیره ورځ کښي خو به له ماڅخه کومه ګناه نه وي صادره سوې . بیا که چیري له خپله نفسه سره په دغه محاسبه کښي کوم د یني نقصان په نظر نه ورغئ نوبایدپه زړه کښي خوشحاله شي ،اوکه یې په کوم نقصان او تقصیر په عبادت کښي دخدایٔ علم راغي نوباید پریشانه سي اوتوبه ګار سي اودهغه نقصان جبیره وکړي ودغه ته محاسبه بعد العمل ویله کیږي.

دامحاسبه داسي مثال لري لکه یو تاجرچه له خپلو شریکانو سره په کال کي او یا په میاشت کښي حساب کوي لپاره ددې چه د تیرکال دتجارت ګټه اوتاوان معلوم کړي . دمحاسبی فضیلت او شرعې اهمیت :محترموورونو! له خپل نفسه سره حساب کول له اسلا مي اعمالو څخه یو بل ډیرمهم اوضروري عمل دئ الله پاک فرمایلي دي : (یاایهاالذین امنوااتقوالله ولتنظرنفس ماقدمت لغد) یعني ائ هغو کسانو چي ایمان یې راوړئ دئ وویریږی له الله (جل جلاله) څخه ،او ودي ګوري هرنفس و دې ته چي څه مخکي لیږلي دي ده لپاره د سبا ،یعني هر نفس دي په دې کښي سوچ او فکر کوي چي ایا د قیامت د ورځي لپاره ما کوم څه کړیدي او که مي نه دي کړي ،اوکه مي کړیوي نو ایا داسي څه مي کړي دي چي د هغه څه په سبب الله (جل جلاله) راڅخه راضي سي ،اوجنت مي نصیب سي ،او دآخرت له عذابو څخه خلاص سم . او که مي پرعکس او خلاف ددې نورڅه کړي دي . په دغه مبارک آیت کښي الله پاک په دغه قول کښي چي �ولتنظر نفس ما قدمت لغد�و همدغې� محاسبې بعد العمل � ته اشاره فرمایلې ده ،اوبندګان یې په دې سره امر کړیدي چي دوی هروخت باید له خپله نفسه سره حساب کونکي وي . حضرت عمر �رضي الله عنه � فرمایلي دي : (حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا، وزِنوهاقبل أن تُوزَنوا) یعني حساب کوی ! له نفسو خپلو سره له مخه تر دې چي حساب درسره کرکیږي له تاسي سره ـــــیعني دقیامت په ورځ ـــ او تلی نفسونه خپل له مخه تر دې چي تلل کیږی تاسي ـ یعني د قیامت په ورځ ـ . همدارنګه روایت دئ چي حضرت عمر به هره شپه خپلي دواړي پښي په � دُره � وهلې ،او و خپل نفس ته به یې ویل چي : کوم څه دي په نن ورځ کښي د آخرت لپاره وکړل ؟ ؟ . همدارنګه حضرت مَیمُون بن مِهران فرمایلي دي چي : هیڅ یو بنده له متقیانو څخه

نه سي شميرل كيدلائ ،ترهغه پوري چي دَئ له خپل نفس سره داسي محاسبه عادت و نه گرځوي چي هغه سخته وي تر محاسبې د يوه شريک له بل شريک سره چي په تجارت کښي ورسره شريک وي .

هم دارنگه روايت دئ چي حضرت أبو طلحه �رضي الله عنه �په حال د لمانځه کښي په يوه مرغه مشغول سو ،يعني يو مرغه يې وليدئ او په هغه کښي يې سوچ بندسو،اوپه دې وجه يې په حضور د زړه کښي خلل راغلئ . نو ده مبارک په بدل کښي ددغه کار يو باغ د الله (جل جلاله) درضا لپاره صدقه کړ* .

د مرابطې څلرم قسم:

محترمو ورونو ! د مرابطې څلرم قسم �معاقبة النفس � ده ،یعني سرزنښت او عذاب ورکول و نفس خپل ته . تفصیل او توضیح ددغه څلرم قسم په دي ډول ده : چي کله انسان له خپله نفسه سره محاسبه وکړي ،او له نفسه سره د حساب کولو په نتیجه کښي انسان په دې اګاه سي چي ځما له نفس څخه فلانی ګناه ،یا فلانۍ تقصیر په عبادت کښي د الله پاک صادر سویدئ ،نو په دغه وخت کښي و دغه انسان ته په کار ده چي و خپل نفس ته سرزنښت او سزا ورکړي . په دي ډول چي خپل نفس ملامت کړي ،او و دې ته یې متوجه کړي چي له سوي ګناه او تقصیر څخه توبه ګار سي ،او ویو داسي نیک کار او نیک عمل ته مخ ورواړوي چي د تیر تقصیر جِبران په وسي .

د مثال په ډول یو سړي د نفس د شهوت اوخواهش په سبب حرام شئ وخوړئ ،نوپه دې صورت کښي ونفس ته دسرزنښت ورکولو یوه برخه داده چي دغه سړئ �لوږه� پر ځان باندي راولي،اوپه حلاله ډوډۍ هم ځان نه مړوي ،اوروژې و نیسي ،ددې لپاره چي ونفس ته ئې یو قسم سرزنښت ورکړسي،اوپه آینده کښ بیا د حرامي غذا خواهش څرګند نه کړي . دارنګه په لمانځه کښي له سړي څخه تقصیر وسي ،نوددې په سبب باید دَئ و خپل نفس ته په دي ډول سرزنښت ورکړي چي ډیر نفلونه وکړي . اودارنګه یې په تهجد او نورو نفلي عباداتو مکلف کړي .محترمو ودغه ته �معاقبة النفس � ویله کیږي ،چي ښه وضاحت به ئې په ضمن کښي ددې درته راسي چي د الله (جل جلاله)د مخلصو بندګانو د معاقبة النفس یو څو � نمونې � درته ذکر کړم :

له� حضرت منصور بن ابراهیم � څخه روایت دئ چي داالله �عزوجل� دعبادت ګذاره بندګانو څخه یوه سړي له یوې ښځې سره خبري کولې ،نو کرار په کرار د خبرو پائ ودې ته راورسیدئ چي د ښځې پر �ورانه � باندي یې لاس کښېښودئ ، وروسته له دې یو دم پر دغه کار باندي سخت پښیمانه سو ،اوبیا یې خپل دغه لا س وأور ته ونیوئ ،ترهغه پوري یې نیولئ ؤ چي لاس ئې پر مخ و سوځیدئ او ختم سو . همدارنګه روایت دئ چي په بني اسرائلو کښي یو نفر ؤ چي ډیره زمانه یې په یوه عبادت ګاه کښي د الله (جل جلاله) عبادت وکړ ،یوه ورځ له عبادت ګاه څخه راووتئ ،نوناڅاپه یې پر یوه ښځه باندي سترګي ولګیدلي ،اوفي الحاله له دې ښځې سره د مینې په آفت مبتلا سو ،اوبده اراده ئې په زړه کښي را وګرځیده ،اوددغې ښځې په نیت یې له عبادت ګاه څخه خپلي دواړي پښې رادباندي کړې .الله عزوجل �دده د تیر عبادت په سبب پر ده باندي رحمت وکړ ،او دده په زړه کښي یې ویره پیدا کړه ،نوبیرته پښیمانه سو .بیا کله چي یې اراده وکړه چي خپلي پښې بیرته وعبادت ګاه ته داخلي کړي ،نو في الحاله یې دا فیصله وکړله چي ځما دغه پښې د الله پاک په نافرماني کښي له عبادت ګاه څخه خارجي سویوي ،نوځما دي په خدائ تعالی قسم وي چي ځما تر مرګه پوري زه دا خپلي پښې وعبادت ګاه ته داخلي نه کړم .بیا ئې

دغه خپلي پښې دباندي پړيښودي ،ترهغه پوري چي بارانو، واورو ، بادو اولمر دغه دواړي پښې ورڅخه پرې کړلې ،اوده پر دې باندي د الله �جل جلاله � شکر ادا کړ

په يوه بل روايت کښې راځي چي حضرت تميم داري �رضي الله عنه� يوه شپه بيده سو او د تهجد دلمانځه لپاره نه سو راببدار ،نوددې په بدل کښې يې وخپل نفس ته دا سرزنښت ورکړ چي يو کامل کال ئې د شپې خوب نه دئ کړئ ،او ټوله شپه به په عبادت کښې مشغول ؤ . محترمووروڼو ! ودغه ته �معاقبة النفس� ويله کيږي دغه کوم قولونه چي موږ يې ذکر وکړ د إحياء العلوم په څلرم جلد کښې مطالعه کړی.. !!!

د مرابطې پنځم � ۵ � قسم:

محترمو وروڼو ! دمرابطې پنځم قسم � مجاهده � ده . مجاهده ودې ته ويله کيږي چي انسان پخپل ځان کښې د عبادت اود طاعت په کارو کښې کسلت او سستي محسوسه کړي ،او بې شوقي او بې ذوقي ورته پيداسي ،نودغه انسان وخپل نفس او ځان ته ادب ورکړي . په دې ډول چي له دې سره سره چي عبادت او طاعت ،باندي ثقيل او درونډ وي ،خپل نفس په جبر سره و سختو او ګرانو عبادتو ته متوجه کړي ،ترڅو چي اساسي عبادتونه لکه فرض ،واجب ،سنت او مستحب . اوارنګه له ګناوو څخه اجتناب دده ونفس ته ډېر اسانه کارونه معلوم سي ،اوکسلت او سستي د الله (جل جلاله)په بندګۍ کښې ورڅخه ليري سي .لکه چي د الله تعالی صالحو او نيکو بندګانو به دغه ډول کول ،چي يو څو نمونې يې د مراقبې په بحث کښې موږ درته ذکرلې ، اوځيني نمونې يې دلته درته ذکر کوم:

له حضرت عمر بن الخطاب �رضي الله عنه �څخه يوه ورځ دماځيګر د لمانځه جماعت تير سو ،نوددې په بدل کښې ده مبارک خپله ځمکه ـــ چي دوه سوه درهمه يې قيمت ووـــ داالله جل جلاله � د رضا لپاره صدقه کړې . همدارنګه دده مبارک له ځوئ عبدالله څخه چي به کله يو لمونځ د جماعت � فَوت �سو نو هغه شپه به ئې ټوله رونه کړله ،اونفلونه بې کول . يوه شپه له ده مبارک څخه د ماښام لمونځ دونډي قدر ناوخته سو چي دوه ستوري په اسمان کښې ښکاره سول ،نو ددغه ځنډ او تأخير په بدل کښې ده مبارک دوه مريي يونه �غلامان � ازاد کړل .

دلته که يو څوک داسي سوال وکړي چي که چيري ځما نفس موافقه نه راسره کوله چي زه مجاهده يعني تکليف کښي د ذکر سوي طريقې مطابق وکړم ،نو بيا به ددې علاج څه وي ؟ جواب ددې داداځ چي پ دې صورت کښې بايد دوه کاره وسي : اول داکار چي د هغو خلګو چي د الله �جل جلاله � په عبادت او طاعت کښې ئې عقل حيرانونکي تکليفوه او زحمتونه کَش کړيدي ، بيانونه او ددوی د زندګۍ حالات په کتابو کښې وکتل سي . دوهم داکار چي د الله (عزوجل) د يوه داسي �بنده �سره صحبت و ملازمت وکړ سي چي هغه د الله پاک د عبادت

په کارو کښې زيات تکليف کَش او زحمت کَش وي . عبدالواحد بن زيد فرمايلي دي : چې د چين په راهبانو کښې د يوه راهب و عبادت خانې ته راغلم ،او ور ږغ مې کړل چې اې راهبه ! ده جواب رانه کړ ،بيا مې ورږغ کړل چې اې راهبه !! بياده جواب رانه کړ ، بيا ميوربږغ کړل چې اې راهبه !! ! نو دَې پر ما باندې راښکاره سو او راته وې ويل چې : اې سړيه زه خو راهب نه يم . ځکه چې په حقه سره راهب هغه څوک دئ چې له الله تعالى څخه ويرېږي ،اوصبر کوي پر هغه مصيبت او تکليف باندي چې دالله پاک له طرفه وده ته ور ورسيږي ، او راضي وي په قضا دالله(جل شانه) او حمد او ثنا د الله (جل جلاله)وايي پر خاصو او لازمي نعمتو د الله پاک ،اوشكراداکوي خداۍ لره پر عامو او شاملو نعمتو د الله پاک ،او تواضع او عاجزي کوي و عظمت او لويي ته د الله پاک ،او ذليل ګرځوي خپل ځان و عزت ته دالله پاک ،اوغاړه ئې ايښې وي و قدرت ته د الله پاک ،او فکر کوي په حساب اوپه عذاب کې دالله پاک ، نوپه دې سبب يې ټوله ورځ روژه وي اوټوله شپه و خداۍ پاک ته په عبادت کښې ولاړ وي . دغه واقعي راهب دئ ! او هر څه چې زه يم نو زه يو خروړئ سپئ يم په دغه عبادت خانه کښې مې خپل ځان له خلګو څخه رابند کړئ دئ ،ددې لپاره چې خلګ راڅخه ونه داړل سي . عبدالواحد وايي چې : بيا ما له دغه راهب څخه پوښتنه وکړله چې دا اوس خلګ چې له خداۍ (جل جلاله) څخه يې په عمومي ډول تعلق شکيدلئ دئ ،نوله خداۍ تعالى څخه د خلګو د تعلق ،دقطع کيدو او شکيدلو بنيادي سبب کو شئ دئ ؟؟ نو ده راته وويل چې : اې ځما ورورہ ! خلګ له خداۍ څخه بل هيڅ شئ نه پرې کوي ماسيوا له محبت څخه د دنيا ،او عاقل او هوښيار سړئ هغه دئ چې دنيا او د دنيا محبت يې له خپل زړه څخه ليرې کړ ،اوله ګناوو څخه توبه ګار سو ،او پر هغه کارو باندې ئې مخ را وګرځاوئ چې د هغو کارو په سبب دَئ و خپل رَب ته ور نژدې کيږي . وحضرت داود طايي �رحمه الله � ته يو چا وويل چې : کاشکې دې دا خپله ږيره مبارکه ږمونځ کړې وائ ؟ ده مبارک ورته وفرمايل چې : ږيره ږمونځول خو دفارغ او خلاص سړي کار دئ ،زه دالله پاک له شغل څخه دوندي فراغت نه لرم چې ږيره ږمونځ کړم . لکه عبدالرحمن بابا چې فرمايلي دي :

رحمان هومره له خپل ياره اوزګار نه دئ چې غوږ ونيسي ناصح غوندي اوزګار ته

محترمووروڼو ! معاتبة النفس ودې ته ويل کيږي چې انسان هميشه و خپل ځان ته وَعظ او نصيحت کوي ،اوده تقصيرات او بې لاري ورته په ګوته کوي ،او له يوه طرفه دالله پاک نعمتونه او احسانونه په ياد وروليي ،او له بله طرفه د مرګ ،قبر او دآخرت و سختو او مشکلو حالاتو ته ـــ کوم چې د هر انسان ومخ ته راتلونکي دي ـــ متوجه کوي . ځکه نصيحت او د عبرت خبري کې و ځان ته ګوک وکړي او که و بل ته (په دې شرط چې په اخلاص او صداقت سره وي) حتما فائده او نفع رسوي . لکه الل (جل جلاله) چې فرمايلي دي : {وَذَكِّر فان الذكرى تَنفَعُ المؤمنين } يعني او پند ورکوه اې رسوله ! و خلګو ته ،ځکه بې شکه پند او نصيحت نفع او ګټه رسوي و مؤمنانو ته . انسان ته په کار ده چې اول و خپل ځان ته نصيحت وکړي او بيا ونورو ته . وحضرت عيسى عليه السلام) ته الله تعالى وحي وکړله چې اې د مريمي ځويه و خپل ځان ته نصيحت وکړه ! بيا که ستا نفس دغه نصيحت قبول کړ نو بيا ونورو ته نصيحت کوه ،اوکه دې چيري داسي ونه کړل نوبيا له ما ښخه حيا وکړه په دې کار چې ونورو ته نصيحت کوې . لکه حافظ شيرازي (رحمه الله) چې فرمايلي دي :

واعظان که اين جلوه در محراب و منمبر مي کنند چون به خلوت آيند ايشان کار ديگر ميکنند

محترمومسلمانووروڼودتصوف اوعرفان په دې برخه کښې اودارنګه په راتلونکي برخه کښې دمشت نمونهء خرواړه ډول

د اولياء کرامو ، د طريقت دواقعي مشائخو ، د الله (جل جلاله) دمختلفو نومودتجلياتواو د ظهور په وجه د بيلابيلو مرتبواومقاماتوبيان درته کوم البته په ډيرو روسته کښې به انشاء الله ودغه بيان ته بيرته دتفصيل اودتکميل دپاره راوګرځم:

محترمو وروڼو د تصوف او عرفان په مباحثو کښې دغه بحث ډير نايابه ، دقيق ،اوبې انتهاپه زړه پوري بحث دئ . محترمو ! د الله (جل جلاله) هر نوم د اولياءکرامو په زړو،اوبواطنو کښې ځانته ځانته تجلِي او ظهورلري . ديوه ولي پر زړه باندي د الله تعالى د يوه نوم ظهور او تجلى غالبه سوې وي ،او د بل ولي پر زړه باندي بيا د بل نوم د الله پاک تجلى اوظهور غالب سوې وي و هکذا . نو په دې وجه داولياء کرامو مرتبې سره جلا جلا وي ،اوپه دغه لحاظ يې نومونه هم سره مختلف وي ،چې تفصيل يې په دې ډول دئ :

د اولياوو په ډله کښي يو قسم داسي اولياء دي چې و هر يوه د دوى ته �عبدالله � ويل کيږي . عبدالله وهغه ولي ته ويل کيږي چې دده زړه د الله(جل جلاله) د اسم ذات ـــ چې لفظ دالله دئ ـــ په تجلى او ظهور سره مشرف سوئ وي . اومشرف کيدل په تجلى او په ظهور ددغه مبارک نامه سره مستلزم دئ ،مشرف کيدلو لره د ولي په تجلى سره د ټولو نومونو د خدائ پاک . ځکه د الله پاک د ټولو نومونو معنى او مفهوم د� الله � د کلمې په مدلول او معنى کښي داخل دئ .

داولیاوو په جمله کښې دغه قسم وَلي د مقام او شان په اعتبار تر ټولو ډیر پورته اولوړ دئ ،اودغه نوم په حقیقت کښې د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) نصیب ؤ ،همداوجه ده چې الله پاک په قرآن کریم کښې په دې آیت کښې چې : و أنه لمّا قامَ عبدُالله) دَئ مبارک د عبدالله په نامه یاد کړئ دئ ،او همدارنګه دده په توسط دده په امت کښې چې کوم څوک د قطب و مقام ته رسیدلئ وي هغه هم د حقیقت په لحاظ د عبدالله په نامه سره یادیدلائ سي ،او له قطب څخه پرته �سیوی� پر بل ولي او صالح انسان باندي د طریقت له مخي ددغه نوم اطلاق مجاز بلل کیږي.

اودارنګه دوهم قسم په اولیاوو کښې داسي اولیاء دي چې و هر یوه ته له دوی څخه� عبدالرحمن � ویل کیږي . دا هغه اولیاء کرام دي چې هر یو د دوی د الله پاک د رحمن د نامه مَظهَر وي ،یعني د رحمن دمبارک نامه ظهور په دوی کښې غلبه کړیوي . د طریقت له مخي دغه قسم اولیاء هر یو رحمة اللعالمین بلل کیږي ،لکه څرنګه چې د رحمن په معنی کښې شمول او عاموالئ موجوددئ . ځکه چې د رحمن معنی داده : هغه ذات چې مهربانه دئ په دنیا کښې پر هر چا . نوپه دې وجه په کوم ولي کښې چې د الله پاک د دغه نوم د تجلي غلبه راغلې وي ، نودهغه وجود هم د هر چا لپاره رحمت ګڼل کیږي ، نو ځکه دَاقسم اولیاءکرام رحمة اللعالمین بولي .

او دارنګه د اولیاوو په منځ کښې یو قسم داسي ولیان دي چې هر یو د دوئ د �عبدالرحیم � په نامه یادیږي . دغه قسم هغه اولیاء دي چې هر یو د دوئ د الله (جل جلاله) د رحیم د نومه مَظهَر ګرځیدلئ وي ، لکه څرنګه چې د الله پاک دغه مبارک نوم د معنی په اعتبار خاص دئ تر مؤمنانو ،اود الله پاک تر صالحو بندګانو پوري . ځکه د رحیم معنی داده : هغه ذات چې رحم کونکئ دئ په آخرت کښې خاص پر مؤمنانو باندي . دارنګه په دغه قسم اولیاوو کښې هم دغه خاصیت موجود دئ چې هغه بندګان د خدائ پاک چې پرهیزګاره او صالحان وي ، او الله تعالی ورڅخه راضي وي ،نوپر هغوی باندي دوی رحمت او مهرباني کوي . او هغه انسانان چې الله پاک د دوی د ناوړو � بدو� عملو په وجه پر دوی باندي په غضب کښې وي ،نو پر هغو باندي دوی هم په غضب کښې وي او بَد یې ایسه وي.

محترمو ! د الله (جل جلاله) د مختلفو نومونو د غلبې د ظهور په وجه څلرم قسم هغه اولیاء دي چې د الله پاک د � قدوس � د نامه تجلی اوظهور دده پر زړه باندي غلبه کړې وي .ودغه قسم اولیاوو ته � عبدالقدوسان � ،او وهر یوه ته یې عبدالقدوس ویل کیږي . ددغو قسم اولیاء کرامو خصوصیت دادئ چې الله (جل جلاله) د دوی زړونه له إحتجاب څخه (یعني له دې څخه چې له خدائ تعالی څخه په حجاب او په پرده کښې سي ،مقدس او پاک ګرځولي دي) نو په دې وجه د دوی زړونه له الله (عزمجده) څخه سیوی بل شئ نه ځایه وي . او همدغه قسم اولیاء ددغه مبارک حدیث قُدسِي مصداق دي چې داسلام پیغمبر ویلي دي ــ چې الله (جل شانه)فرمایلي دي : (لا یسَعُنِي أرضِي وَ لا سمائي ،ویَسَعُنِي قلبُ عَبدِي المؤمن) یعني نه سي ځایولائ ما ځمکه ځما او نه اسمان ځما،او ځایولائ سي ما ،زړه دبنده ځما چې مؤمن وي.

او پنځم قسم هغه اولیاءکرام دي چي د دوی پر زړو اندي د الله پاک د � السلام � دنومه ظهور او تجلی غالبه سوې وي . ودغه قسم اولیاوو ته عبدالسلامان ،او هر یوه ته یې عبدالسلام ویل کیږي . ددغه قسم اولیاوو یو خصوصیت دادئ چي الله پاک له غمو ،پریشانیو او آفاتو څخه سالم کړیدي .

شپږم (٦) قسم هغه اولیاء کرام دي چي ودوئ ته عبدالملکان ،اوهریوه ته یې عبدالملک ویل کیږي . دا هغه اولیاءکرام دي چي ددوی پر زړو باندي د الله پاک د �الملک � د نومه ظهور او تجلي غلبه کړې وي . ددغه قسم اولیاوو خصوصیت دادئ چي الله پاک دوی د خپلو ځانو ،او د نورو خلګو مالکان ګرځولي وي ، په دې ډول چي دوی په خپلو ځانو کښي ،او په غیر کښي په هغه ډول تصرف کوي چي د الله (جل جلاله) اراده وي ،او الله تعالی په هغه امر کړئ وي . اودغه قسم ولي تر نورو ټولو خلګو په شرعي او دیني کارو کښي پر خلګو باندي ډیر شدید او سخت وي.

اوم (٧) قسم هغه اولیاء دي چي د دوی پر زړو باندي د الله پاک د�المؤمن � د نومه تجلی او ظهور غالب سوئ وي ،چي وهر یوه ته ددغه قسم اولیاوو عبدالمؤمن ویل کیږي . ددغه قسم اولیاوو خصوصیت دادئ چي په امن او امانتداري سره په اعلی درجه موصوف وي ،اوپه همدغه صفتو سره یې په خلګو کي شهرت پیدا کړئ وي .یعني هم الله پاک دوی له عذابو او له مصیبتو څخه په امن کړیوي ،او هم خلګ دوی دډیري غټي امانتدارئ په صفت پیژني .

اتم (٨) قسم په اولیاوو کښي هغه خلګ دي چي پر دوئ باندي دالله (جل جلاله) د �المهیمن� د نامه تجلی اوظهور غالبه سوئ وي . و هر یوه ته ددغو ولیانو عبدالمهیمن ویل کیږي . ددغه قسم وَلِي یو خصوصیت دادئ چي دَئ همیشه په دې مشاهده کښي وي چي الله (جل شانه) پر هر شي باندي رقیب ،شهید او حاضر دئ .اوبل خصوصیت یې دادئ چي دَئ دخپل ځان او د غیر مراقبه،اوڅارنه کوي ،په دې ډول چي و هر خاوند د حق ته خپل حق ورکوي ،او د الله پاک په دغه مبارک فرمان عمل کوي چي فرمایلي یې دي (وَاتِ کُل ذِي حَق حَقه) یعني او ورکوه و هر خاوند دحق ته حق دده . لکه چي زما یو شعر دئ:

وهر حقدار ته خپل حق ورکوه همداسي نورو ته سبق ورکوه

نهم (٩) قسم په اولیاوو کي هغه اولیاء دي چي پر دوئ باندي د الله (جل جلاله) د �العزیز� د نومه غلبه سویوي . ددغه ولیانو وهر یوه ته عبدالعزیز ویل کیږي . د دغه قسم ولي خصوصیت دادئ چي د عزت او غلبې صفت په دوی کښي ډیر ښکاره وي، په دې ډول چي هر څوک چي دده مقابل طرف وګرځي ،اوهره حادثه چي دَئ ورسره مخامخ سي نو الله پاک غلبه دده نصیب ګرځوي.

لسم (١٠) قسم په اولیاوو کښي هغه اولیاء دي چي د الله (جل جلاله) د �الجبار� دمبارک نومه د تجلي او د ظهور غلبه پرده باندي راغلې وي . ددغه قسم ولیانو وهر یوه ته عبدالجبار ویل کیږي .ددغه قسم اولیاوو یو

خصوصیت دادئ چي د دوی په برکت سره الله تعالی د هر شي د کسر او نقصان جِبران کوي . ځکه چي الله پاک د خپل دغه مقدس نوم چي الجبار دئ د تجلي په سبب دده د حال جِبرَان کړئ دئ ،او دَئ یې جابرالحال گرځولئ دئ . نوپه دې وجه دَئ د نورو د حال دجبران سبب گرځي.

یولسم (۱۱) قسم په اولیاوو کښي هغه اولیاء دي چي پر ده باندي د الله تعالی د �المتکبر � د نوم ظهور او تجلي غلبه کړې وي . د اولیاوو په منځ کښي ودغه قسم اولیاوو ته ، وهریوه ته له دوی عبدالمتکبر ویل کیږي . ددغه ډول اولیاوو یوه خاصه داده چي دوی خپل ځانونه د الله (جل جلاله) په تکبر، کبریا او په لویي کښي فنا کړیدي ، اوپه اعلی درجه تذلل او عاجزي یې و الله تعالی ته کړې ده . او بل خصوصیت یې دادئ چي د الله (عزمجده) کبریا ،چي د دوی پر ظاهر او باطن باندي یې غلبه کړې ده ، نو په دې وجه دوی پرتَه �سیوی� له الله پاکه و هیچا ته د عاجزی سر نه ټیتوي ،ماسیوی له هغه چا چي و دوی ته دالله پاک له طرفه داحکم وي چي د هغه په مخ کي دوی باید عاجزي غوره � اختیار� کړي.

محترمو ورونو' دطریقت اوتصوف له اهدافوڅخه یوبل ستر هدف دادئ چی دطریقت کامل اومکمل استاذان غواړی چه له هغو انسانانوڅخه چه بې تقواوي بې تقواپې لري کړي ،اودبې تقوایي پرځائ دبې تقوا انسانانو په زړو کښې دتقواملکه پیداشي ،اوتقواداسلام په مقدس دین کښې هغه صفت دئ چه له هرانسان څخه یې په ډیرټنګار سره دخدائ اودرسول لله له لورى څخه طلب کيږي٠ اوداالله جل جلاله په نزدپه انسانانوکښې ډیرشرافت مند اوډیر عزتمندهغه څوک دئ چه ډیر متقي اوپرهیز ګاره وي لکه چه الله جل جلاله د (سورۀ حجرات) په دیارلسم ایت کښې فرمایلي دي : ان اکرم کم عند الله اتقا کم > یعني بې شکه ډیر عزتمند ستاسي په نزد دالله (جل جلاله) ډیر پرهیزګاره ستاسي دئ ٠ محترمو ورونو ! تقوی په شریعت کي پر < ۷ > قسمه ده ، اول تقوی یعني پرهیز کول له کفر ، شرک ، اونفاق څخه ٠ دوهم تقوی او پرهیز کول دي د بدعت له کارو څخه ، دریم تقوی او پرهیز کول له کبیرو اوغټو ګناهونو څخه ، څلورم تقوی او پرهیز کول له صغیرو او کوچنیو ګناهونو څخه ، پنځم تقوی او پرهیز کول له هغو مباح او روا شیانو څخه چي که انسان په هغو شیانو کښي توغل < انهماک> او ډیر مصروفیت وکړي نو د دې اندیښنه پیدا کیږي چي په ګناه به اخته سي ، شپږم تقوی او پرهیز کول له مشتبه او پوشیده کارو څخه یعني له هغو کارو څخه چي د هغو کارو په باره کښي د انسان په زړه کښي دا تردد او شک پیداسي چي ایا دابه روا وي او که به نارواوي لکه چي حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه فرمایلي دي : (لا یبلغ العبد حقیقة التقوی حتی یدع ما حاک في الصدر >رواه البخاري في کتاب الایمان) یعني هیڅ یو بنده و حقیقت ته دتقوی نه سي رسیدلائ تر هغه پوري چي هر هغه کار پریږدي چي دهغه په باره کښي دده په سینه کښي تردد موجود وي ،یعني دا اندیښنه یې په زړه کښي وي چي دا کار خو به ناروا نه وي ، دارنګه دسنن تر مذي او سنن ابن ماجه په کتاب القیامة او کتاب الزهد کښي ددې مبارک حدیث روایت سویدئ چي : لا یبلغ العبد ان یکون مِن المتقین حتی یَدَعَ مالا باس به حذرًا لِما به البَاسُ) یعني هیڅ کله نه سي رسیدلائ هیڅ یو بنده و دې مقام ته چي له متقیانو څخه وشمیرل سي تر هغه پوري چي پریږدي هر هغه کار چي د هغه په کولو کي کوم شرعي تاوان نه وي مګر خو د دې خطره وي چي که دغه کار وکړي نو بیا به په یوه داسي کار مبتلا سي چي هغه په شرع کښي نالایقه کار وي ٠ اوم (۷) قسم تقوی او پرهیزګاري کول دادي چي انسان له الله څخه غیر نور هر څه پریږدي په دې معنی چي هر کار چي که وي که د دنیا اوداخرت کار وي صرف داالله جل جلاله درضا په خاطر یې کوي او بل یې هیڅ مقصد په نظر کښي نه وي نیولئ محترمو ورونو ! د خدائ تعالی ولیان حقیقي پیران ، او طریقت ، تصوف او عرفان د داسي مقدسو اهدافو لپاره کار کوي ، نو تاسي فکر وکړئ چي له دغي لاري څخه دمنکرو خلګو به څه درجه وي ٠ کامل پیر ، او مرشد وخپل مرید ته ګوري چي په تاکښي کوم قسمونه د تقوی موجود دي او کوم نسته ، هر قسم دتقوی چي په ده کښي وجود نه لري نو مرشد یې کوښښ کوي چه په خپله توجه ، باطني فیض ، او په روحاني تعلیم سره په همدغه مرید کښي هغه قسم د تقوی موجود کړي ٠

د اولیاوو څلرم (۴) قسم:

محترمو ! د الله (جل جلاله) د مختلفو نومونو د غلبې د ظهور په وجه څلرم قسم هغه اولياء دي چي د الله پاک د � قدوس � د نامه تجلی اوظهور دده پر زړه باندي غلبه کړې وي .ودغه قسم اولیاوو ته � عبدالقدوسان � ،او وهر یوه ته یې عبدالقدوس ویل کیږي . ددغو قسم اولیاء کرامو خصوصیت دادئ چي الله (جل جلاله) د دوی زړونه له إحتجاب څخه (یعني له دې څخه چي له خدائ تعالی څخه په حجاب او په پرده کښي سي ،مقدس او پاک ګرځولي دي) نو په دې وجه د دوی زړونه له الله (عزمجده) څخه سیوی بل شئ نه ځایه وي . او همدغه قسم اولياء ددغه مبارک حدیث قُدسِي مصداق دي چي داسلام پیغمبر ویلي دي ـ چي الله (جل شانه)فرمایلي دي : (لا یسَعُنِي أرضِي وَ لا سمائي ،ویَسَعُنِي قلبُ عَبدِي المؤمن) یعني نه سي ځایولائ ما ځمکه ځما او نه اسمان ځما،او ځایولائ سي ما ،زړه دبنده ځما چي مؤمن وي.

او پنځم قسم هغه اولياءکرام دي چي د دوی پر زړو اندي د الله پاک د � السلام � دنومه ظهور او تجلی غالبه سوې وي . ودغه قسم اولیاوو ته عبدالسلامان ،او هر یوه ته یې عبدالسلام ویل کیږي . ددغه قسم اولیاوو یو خصوصیت دادئ چي الله پاک له غمو ،پریشانیو او آفاتو څخه سالم کړيدي .

شپږم (٦) قسم هغه اولیاء کرام دي چي ودوئ ته عبدالملکان ،اوهریوه ته یې عبدالملک ویل کیږي . دا هغه اولياءکرام دي چي ددوی پر زړو باندي د الله پاک د �الملک � د نومه ظهور او تجلي غلبه کړې وي . ددغه قسم اولیاوو خصوصیت دادئ چي الله پاک دوی د خپلو ځانو ،او د نورو خلګو مالکان ګرځولي وي ، په دې ډول چي دوی په خپلو ځانو کښي ،او په غیر کښي په هغه ډول تصرف کوي چي د الله (جل جلاله) اراده وي ،او الله تعالی په هغه امر کړئ وي . اودغه قسم ولي تر نورو ټولو خلګو په شرعي او دیني کارو کښي پر خلګو باندي ډیر شدید او سخت وي.

اوم (۷) قسم هغه اولیاء دي چي د دوی پر زړو باندي د الله پاک د�المؤمن � د نومه تجلی او ظهور غالب سوئ وي ،چي وهر یوه ته ددغه قسم اولیاوو عبدالمؤمن ویل کیږي . ددغه قسم اولیاوو خصوصیت دادئ چي په امن او امانتداري سره په اعلی درجه موصوف وي ،اوپه همدغه صفتو سره یې په خلګو کي شهرت پیدا کړئ وي .یعني هم الله پاک دوی له عذابو او له مصیبتو څخه په امن کړیوي ،او هم خلګ دوی دډیري غټي امانتدارئ په صفت پیژني .

اتم (۸) قسم په اولیاوو کښي هغه خلګ دي چي پر دوئ باندي دالله (جل جلاله) د �المهیمن� د نامه تجلی اوظهور غالبه سوئ وي . و هر یوه ته ددغو ولیانو عبدالمهیمن ویل کیږي . ددغه قسم وَلِي یو خصوصیت دادئ چي دَئ همیشه په دې مشاهده کښي وي چي الله (جل شانه) پر هر شي باندي رقیب ،شهید او حاضر دئ .اوبل

خصوصیت یې دادئ چې دَئ دخپل ځان او د غیر مراقبه،اوڅارنه کوي ،په دې ډول چې و هر خاوند د حق ته خپل حق ورکوي ،او د الله پاک په دغه مبارک فرمان عمل کوي چې فرمایلي یې دي (وَاتِ كُل ذِي حَق حَقه) یعني او ورکوه و هر خاوند دحق ته حق دده . لکه چې زما یو شعر دئ:

وهر حقدار ته خپل خپل حق ورکوه همداسي نورو ته سبق ورکوه

نهم (۹) قسم په اولیاوو کي هغه اولیاء دي چې پر دوئ باندي د الله (جل جلاله) د �العزیز� د نومه غلبه سویوي . ددغه ولیانو وهر یوه ته عبدالعزیز ویل کیږي . د دغه قسم ولي خصوصیت دادئ چې د عزت او غلبې صفت په دوی کښي ډیر ښکاره وي، په دې ډول چې هر څوک چې دده مقابل طرف وګرځي ،اوهره حادثه چې دَئ ورسره مخامخ سي نو الله پاک غلبه دده نصیب ګرځوي.

لسم (۱۰) قسم په اولیاوو کښي هغه اولیاء دي چې د الله (جل جلاله) د �الجبار� دمبارک نومه د تجلي او د ظهور غلبه پرده باندي راغلي وي . ددغه قسم ولیانو وهر یوه ته عبدالجبار ویل کیږي .ددغه قسم اولیاوو یو خصوصیت دادئ چې د دوی په برکت سره الله تعالی د هر شي د کسر او نقصان جِبران کوي . ځکه چې الله پاک د خپل دغه مقدس نوم چې الجبار دئ د تجلي په سبب دده د حال جِبرَان کړئ دئ ،او دَئ یې جابرالحال ګرځولئ دئ . نوپه دې وجه دَئ د نورو د حال دجبران سبب ګرځي.

یولسم (۱۱) قسم په اولیاوو کښي هغه اولیاء دي چې پر ده باندي د الله تعالی د �المتکبر � د نوم ظهور او تجلي غلبه کړې وي . د اولیاوو په منځ کښي ودغه قسم اولیاوو ته ، وهریوه ته له دوی عبدالمتکبر ویل کیږي . ددغه ډول اولیاوو یوه خاصه داده چې دوی خپل ځانونه د الله (جل جلاله) په تکبر، کبریا او په لويي کښي فنا کړیدي ، اوپه اعلی درجه تذلل او عاجزي یې و الله تعالی ته کړې ده . او بل خصوصیت یې دادئ چې د الله (عزمجده) کبریا ،چې د دوی پر ظاهر او باطن باندي یې غلبه کړې ده ، نو په دې وجه دوی پرَته �سیوی� له الله پاکه و هیچا ته د عاجزی سر نه ټیتوي ،ماسیوی له هغه چا چې و دوی ته دالله پاک له طرفه داحکم وي چې د هغه په مخ کي دوی باید عاجزي غوره � اختیار� کړي .

محترموو رونړوپه دې برخه کښي ددې بیان درته کوم چې

د کومو شرطو له مخي یو شخص پیر او مرشد جوړیدلائ سي ؟

محترمو ! یو څوک چې په طریقت کښي شیخ کامل ، مکمل ګرځي ،نوپه ده کښي به خامخا دغه شرطونه موجود وي :

اول : د ديني علم خاوند به وي ، او په قرآن كريم ،او د نبي عليه السلام په احاديثو به عالم وي . ځكه چي غرض له دې څخه چي څوک له ده سره بيعت کوي ،اومُريد يې ګرځي دادئ چي دَئ به و هغه ته (امر بالمعروف او نهي عن المنكر) کوي ،يعني په فرضو ،واجبو، سنتو ، مستحبو ،اود خير په کارو به دَئ و خپل مُريد ته امر کوي ، او له ناوړو کارو څخه به يې را منع کوي .اودارنګه به دَئ و مُريد ته ددې لارښوونه کوي چي په څه ډول مُريد کولائ سي چي باطني سکون ،او له رذيلو اخلاقو څخه تصفيه او په ښو اخلاقو سره خپل باطن ښائسته کول حاصل کړي ،نو څوک چي علم نه لري نو هغه کله د دې قدرت لري چي هدايت دې ويو چاته وکړي .ځکه چي و خدائ ته او د الله تعالی و دين ته رابلل په حکمت او په موعظه حسنه سره کيږي ، لکه الله پاک چي فرمايلي دي : أُدعوا الی سبيلِ ربک بالحكمة والموعظة الحسنة) يعني اې رسوله ! راوبوله خلګ و لاري ته د رب ستا چي دين د اسلام دئ په حکمت سره او په نيک نصيحت سره .اوپه حکمت او موعظه حسنه سره د خلګو رابلل بې علمه نه سي کيداې . اومشائخو د طريقت ټولو په يوه خوله دا ويلي دي چي شيخ د طريقت به په دې ډول وي چي دده خبري به له خلګو سره يا له قرآن څخه وي ، اويابه له حديثو څخه وي ، اويا به دمشائخو له حکايتو او واقعاتو څخه وي.

دوهم به داشرط په ده کښي موجود وي چي عدالت اوتقوی به لري ،په دې ډول چي له کبيرو ګناوو څخه به ځان ساتونکئ وي ، او پر صغيرو ګناوو به مُصِر او دوام کونکئ نه وي.

دريم به دا شرط په ده کښي موجود وي چي دَئ به زُهد لري ، يعني له دنيا څخه به مخ اړونکئ وي ،اود آخرت په کارو کښي به رغبت لري ، اوپر طاعتو او مأثورو ذکرو باندي به حرص ناک وي ، او له الله جل جلاله سره به د ده زړه په دوامداره توګه په تعلق کښي وي.

څلرم به داشرط په ده کښي موجود وي چي و خلګو ته به امربالمعروف او نهي له منکره کوي . په ديني امورو کښي به چشم پوشي ، او إغماض نه کوي.

پنځم به دا شرط به پکښي موجود وي چي د طريقت د مشائخو به يې مُريدي کړې وي ، او له هغو څخه به يې اجازه تر لاسه کړې وي . ځکه د الله جل جلاله عادت پر دې باندي جاري سوئ دئ چي يو سړئ تر هغه پوري کامیابه ، مفلِح ، او کامل نه سي ګرځيدلائ چي له مفلحينو او د کمال له والاوو سره يې صحبت نه وي کړئ.

شپږم به داشرط پکښي موجود وي چي زړه به يې هميشه بيداره وي ،زړه به يې نه بيده کيږي ، په دې وجه چي دَئ حقيقي وارث د حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) بلل کيږي . او دده مبارک به زړه نه ويده کيدئ ، او سترګي مبارکي به يې بيدې کيدلې ، لکه چي ده مبارک فرمايلي دي :

عَينَانيِ تَنامانَ لا يَنامُ قَلبِي) يعني دواړي سترګي ځما ويدې کيږي ،او زړه مي نه بيديږي .

او وم (۷) به داشرط پکښي موجود وي چي د خپلو مُریدانو و مال ته ، او د دوی و حمد ،ثنا او صفت ته به هیڅ طمعه نه کوي (قطب الإرشاد ص ۵۲۷) .

پوسه ! چي په نادر ډول داسي کيدلاۍ سي چي یو سړئ بې له دې چي تعلم او زده کړه دعلم په دغه متعارف ډول وکړي ، په خفي ډول الله پاک د علم دین خاوند وگرځوي ،او بیا يې په سبب د سلوک او د عمل په علم شيخ کامل او مُکَمِّل کړي ،نو دغه ډول سړئ د خلگو په نزد کوم چي د ده له حال څخه خبر نه وي � اَمِي � وي ، ځکه چي په ظاهره خو ده هیڅ تعلُم نه وي کړئ . او په دې وجه د خپل وخت د عالمانو د اعتراضاتو هدف هم جوړ سوئ وي ، مگر په باطن کښي عالِم وي ، لکه صاحب د � اِبرِیز � کتاب چې په همدغه شکل وَلي تیر سوئ دئ . اوپه نادر ډول داسي هم کيدلاۍ سي چي یو سړئ درازه زمانه له تقواداره علماوو سره په صحبت کښي تیر کړي ، او له دې لاري الله جل جلاله ده ته علم ورنصیب کړي او بیا يې د سلوک په سبب په ولایت سره مشرف کړي ، که څه هم ده په معتاد ډول تعلم نه وي کړئ . او کله داسي هم کيدلاۍ سي چي یو سړئ پرته له دې چي له یوه ژوندي شيخ سره بیعت وکړي د یوه وفات سوي وَلِي په سبب شیخ د طريقت و گرځي ، چې و دغه راز شیخ ته د اهل طریقت په اصطلاح کښ � أُوَيسِي � ويل کيږي.

په اسلام کښي اول ځل د صوفي په نامه څوک یاد سویدئ:

حضرت مولانا عبدالرحمن جامي رحمه الله په خپل کتاب (نفحات الأنس) کښي په دې اړه داسي فرمایلي دي:

چي حضرت شیخ سفیان ثوري رحمه الله فرمایلي دي چي دلومړي ځل لپاره حضرت ابوهاشم رحمه الله چي دشام اوسیدونکئ وو اوډیر پرهیزگاره او متقي شخصیت وودصوفي په نامه سره یاد سو . حضرت سفیان ثوري رحمه الله فرمایلي دي چي زه په دې نه پوهیدم چي صوفي وچاته ویل کیږي تر څو چي مي ابوهاشم صوفي ولیدئ . حضرت سفیان ثوري رحمه الله چي په خپل وخت کښي مجتهد مطلق وو ، او دامام اعظم ابوحنیفه رحمه الله له زماني څخه برخورداره وو په(۲٦۱) هجري قمري سنه کښي په بصره کي وفات سویدئ . دطریقت او تصوف اساسي هدفونه اومقاصد:

محترمو ورونو ! اوس دطریقت او تصوف په اساسي بحثو پیل کوو چي په دې بحثو کښي به تاسي دطریقت اوتصوف له ټولو اړخو څخه انشاءالله په پوره توگه خبر سۍ ،که څه هم د طریقت او تصوف بحثونه ډیر غامض او باریک دي خو موږ به ئې انشاءالله په داسي ساده الفاظو سره تشریح کوو چي هر څوک به په ډیره اساني سره په پو هیږي په دې بحثو کښي به و تاسي ته د طریقت او تصوف بنیادي مقصدونه ، او د شیخ او مرشدکیدولپاره ضروري شرطونه ، اودارنگه له مرید سره لازم صفتونه ،همداډول داولیاوو دشان عظمت ، او لوئ والئ ، او دخدائ (ج)له ولیانو سره دتعلق او محبت گټي ، او له دوی سره د دښمنۍ او عداوت نقصانونه ، همدارنگه په طریقت کښي د اولیاؤ قسمونه ، او د طریقت مختلفي سلسلې ، او د دوی مختلفي تگ لاري په تفصیل سره بیان سي.

اول دطریقت او تصوف اساسي یا بنیادي اهدافو ته متوجه سۍ ! په اجمالي ډول باید ووایم چي د طریقت او د تصوف مقصد دادئ چي هغه انسانان چي له الله جل شانه څخه دردیلو اخلاقو په ذریعه اودارنگه د ناسمو اعمالو په وایسطه پرې سوي ، جلاسوي ،او لیري سوي وي ، اوهغه انساني سلیم ،او صحي فطرت کوم چي پر هغه فطرت باندي الله پاک هر انسان پیدا کړیدئ له لاسه ور کړئ وي دغه انسانان بیرته له الله �جل جلا له� سره وصل کړي او بیرته یې د هغه فطرت خاوندان کړي چي د اسلام پیغامبر حضرت محمد �صلی الله علیه وسلم � یې په دغه مبارک حدیث کي ذکر کړیدئ چي : (کل مولود یولد علی فطرة الاٴسلام فابواه یهودانه او ینصرانه او یمجسانه) او دا کار دطریقت او تصوف استاذان په دې ډول کوي چي دغه قسم انسانان په خپله توجه او محنت او تعلیم سره ، اوپه خپل فیض او برکت سره په تذکیه ، او په تحلیه ، او دالله �جل جلاله� په عشق سره مشرف وگرځوي

بسم الله الرحمن الرحیم ، نحمده ونصلی علی رسوله الکریم

محترموورونوپه طریقت کښی اودطریقت داستاذانوپه نظرکښی د حضرت حق سبحانه و تعالی د ذات او صفاتو د مبارکو اسماوو ذکر او یادونه یو غیرمعارض أصل دئ . لکه څرنگه چي د شریعت اسلامي او د قرآني ایاتو او نبوي

أحاديثو له مخي د الله جل جلاله ذكر و الله جل جلاله ته د قربت او د نزديکت او دارنگه د انسان د ظاهري او باطني پاکوالي او د قلبي تصفيې لپاره ډير أهم کار او عمل بلل سوئ دئ ، لکه الله جل جلاله چي فرمايلي دي : فاذکروانی أذکرکم واشکروالي ولاتکفرون .

د الله جل جلاله د ذکر په اړه به ان شآءالله تفصيلي معلوماتونه د طريقت او شريعت له نظره په راتلونکو برخو کښي درته راسي ، دابرخه فقط و فقط د دغه عظيم الشانه مَبحَث د عنوان او د سرليک په ډول وليکله سوه .

قدرمنو وروڼو

ذکر په عربي ژبه کښي د يادوني معنی ورکوي چي څوک يو شئ يا يوحالت يادوي ، لکه مسافر چي دکورنۍ څخه ليري د پرديسي په حالت کښي خپل کور او خپلوان يادوي .

د ذکر بله معنی د هيري ضد مفهوم افاده کوي مثلا : دوه جمع دوه څلورکيږي يا اور تود او سوځونکئ دئ يا داسي نور مسايل چي ذهن يې أکثراً نه هيروي ، دژبي بيان يا د قلم د ليکني د اثره افادې ته هم ذکر ويل کيږي ، په ذهن کښي ديوې موضوع يا شي حاضرول د هغه شي يا موضوع ذکر بلل کيږي ، ذکر د زدکړې معنی هم ورکوي او د ځينو نورو مفاهيمو د افادې لپاره هم استعماليږي ، نصيحت او پند ته هم ذکر ويل سوئ دئ .

په قرآن عظيم کښي يو شمير اياتونه د ذکر په باره کښي نازل سويدي ، او د مسلمانانو د نجات او فلاح لپاره يې د خدائ (جل جلاله) د مبارکو أسماؤ د ذکر هدايت کړئ دئ ، مثلا:

�د خپل خدائ نوم سهار او ماښام يادوه . �

حضرت أبوسعيد (رضي الله عنه) وايي چي د حضرت رسول أکرم (صلی الله عليه وسلم) څخه پوښتنه وسوه چي د قيامت په ورځ د خدائ (ج) په نزد کوم بنده افضل او لوړ دئ ؟

ده مبارک (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل چي : د خدائ ذکرکونکي (نر او ښځي) .

بيا پوښتنه وسوه چي يارسول الله اياد ذکرالهي کونکئ د خدائ په لار کښي د جهاد کونکي څخه هم أفضل دئ ؟

پيغمبر (ص) ورته وفرمايل : که هغه جهادکونکئ خپله توره پر کافرانو او مشرکانو وچلوي تر دي چي د هغه توره ماته سي او هغه خپله په وينو رنگ سي (يعني شهيد سي) بيا هم د خدائ ذکر کونکئ په مرتبه کښي د هغه څخه بهتر دئ .

)د مشکوة حواله پر صحيح ترمذي . (

په بخاري شريف کښي له حضرت أبوهريرة څخه روايت دئ چي رسول الله (صلی الله عليه وسلم) فرمايلي دي چي الله تعالی فرمايي :

زه د خپل بنده سره یم تر څو پوري چي هغه مایادوي او د هغه دواړي شونډي زما په ذکر سره حرکت کوي .

د حضرت عبدالله بن عمر (رض) څخه روایت سوئ دئ چي رسول الله (ص) فرمایلي دي : الاولکل شیء صقالة وصقالة القلوب ذکرالله ،یعنی

دهر شي صفايي سته او د زړه صفايي د خدایٔ (جل جلاله) ذکر دئ ، او د خدایٔ (ج) د عذاب څخه د خلاصون لپاره تر ذکر الهي هيڅ شئ بهتر نسته . اصحابو عرض وکړ ایا د خدایٔ (ج) په لاره کښي تر جهاد هم أفضل دئ ؟ ده مبارک (صلی الله علیه وسلم) وفرمايل : که څه هم د جهاد کونکي توره په جنګ کي ماته سي . (مشکوة شریف).

محترمواسلامی وروڼوله مخه ترتحلیل دمباحثو دذکرپه دي برخه کښی داهل السنت والجماعت دڅلوامامانوموقف درته ذکرکوم کوم چی دتصوف اوطریقت په باره کښی یې درلودئ چی بیان یې په دې شرحه دی

اول

امام اعظم ابوحنیفه نعمان رحمه الله،ځموږدغه مبارک اوعالیقدره امام په تصوف کښی صاحب دطریقت ؤپه هدایة النافع کښی مذکوردی چی امام اعظم په طریقت کښی دامام جعفرصادق شاګرداومریدؤپه درمختارکي اوپه حاشیه دابن عابدین کښی پردرمختارباندی راغلی دی چی ابوعلی دقاق ویلی دی چی مادطریقت اخذله ابی قاسم نصرآباذی څخه کړیدی اوابوقاسم ویلی دی چی مادطریقت اخِسته له شبلی څخه کړی دی اوهغه له سری سقطی څخه اوهغه بیاله معروف کرخی څخه اوهغه بیاله داوودطائی څخه اخذدطریقت کړیدی اوهغه بیا علم اوطریقت دواړه له امام اعظم ابوحنیفه څخه حاصل کړیدی

دوهم

امام مالک بن انس رضي الله عنه هم صاحب دشریعت اودطریقت ددواړو وو علامه عدوي په خپله حاشیه کښي کومه چي پرشرحه دامام زرقاني پرته ده پرمتن دعزیه کوم چي په فقه مالکي کښي جوړسویدی ددریم جز په صفحه۱۹۵ کښي ویلی دي چي امام مالک رحمه الله تعالی فرمایلي دي (من تفقه ولم یتصوف فقدتفسق ومن تصوف ولم یتفقه فقدتزندق ومن جمع بینهمافقدتحقق)یعنی هرڅوک چی دفقهی علم حاصل کړی اوعلم تصوف اوطریقت حاصل نکړی اودطریقت پرلاربانډی ولاړنسی نوپه تحقیق سره به دغه سړئ فاسق وګرزی اوهرڅوک چی بیاطریقت اوعلم تصوف حاصل کړی اودعلم فقهی تحصیل ونکړی نوپه تحقیق سره به دغه څوک زندیق وګرزی اوهرڅوک چی دغه دواړه علمونه سره جمع کړی نوپه تحقیق سره دغه سړئ وحق ته ورسیدئ

دریم امام شافعی رحمه الله فرمایلی دی چی ستاسی له دنیا څخه دری شیان وماته محبوب دی،اول ترک دتکلف دوهم له خلګوسره ښه معاشرت دریم پیروی اواقتداء په لاره پسی داهل تصوف،انظرکشف الخفاءللامام العجلونی ،ص،۳۴۱،جزء،،۱

څلرم امام احمدرحمه الله فرمایلی دی چی زه ترصوفیه ؤبهترین قومونه نه پیژنم یوچاورته وویل چی دوی سماع اوتواجدکوی ده په جواب کښی و رته وویل چی پریږده دوی چی یوساعت له خپل رب سره خوشحالی وکړی،غذاءالالباب شرح منظومة الآداب،جزء،۱ص،۱۲۰المحمدالسفارینی

محترمووروڼودتصوف اوعرفان په دې برخه کښې وتاسی ته په تصوفی اصطلاحاتوکښې دذکردډولوبیان کوم کوم چی په دې شرحه دی:

۱ (تقلیدی ذکر (۲) تحقیقی ذکر (۳) (جلی) څرګند ذکر (۴)(خفی) پټ ذکر

تقلیدی ذکر:

تقلیدی ذکر هغه ډول ذکرته ویل کیږي ، چی ذاکر محض دتقلید له رویه ذکرکوی ، یعنی ژبه یې په ذکر اخته وی ، مګر دزړه حضوریې لا نه وی موجود سوی ، پداسی حالت کی چی یوازی ژبه په ذکر مصروفه وي ، اوزړه ورڅخه خبرنه وی . شیخ اومرشد کوښښ کوي چی په مرید کښی باطنی حضور ، دزړه بیداری ، اوذهنی تمرکز زیات کړی . شیخ پدې پوهیږی چی د سالک په لومړنی دوره کښی دذکر قلبی توجه اوحضور نسبتا لږ وی ، اودهغو مرحلو څخه چی نوی صوفی اوسالک تیریږی ، دزړه دحضور پیداکېده ضرور امردی .ځکه چی په صوفیانه اصطلاحاتو کښی که ذکر په خوله ویل کیږی اوزړه ورڅخه غافله وی ، نتیجه یې داسی ده ، لکه : څوک چی تخم په شوره زاره مځکه کښی وکری . چی حاصل یې طبعا مطلوب نه وی .

تحقیقی ذکر :

دطریقت دسیر اوسلوک له مخې ذکر هغه وخت تحقق پیداکوی ، چی دکامل شیخ له لو ری ومریدته تعلیم اواجازه ورکړه سی ، اودهغه په روح اوزړه کښی ځای ونیسی څوپه دې توګه دذکراغېزه زیاته سی . ذکر په طریقت کښی دمریددلومړنی مرحلې بیا تراخیرنی پړاو پوری ، چی دفنا اوبقا مقامونه دي ، ملګری وي ، ځکه چی ذکر سره دزړه له حضوره مرید مرحله په مرحله دیوه مقام څخه وبل روحانی مقام ته لوړه وی .

جلی ذکر :

جلی اوڅرګند ذکر هغه ډول ذکر ته ویل کیږی چی ، ذاکر نسبتا په لوړ اواز سره ذکر کوی په ځنوتصوفی سلسلوکښی دلوړ اواز یعنی (جلی) ذکر اصل منل سویدی ، دحضرت شیخ عبدالقادرجیلانی (رح) سلسله چی په قادر یه مشهوره ده وجلی ذکرته ترجیح ورکوی .

خفی (کرار) ذکر :

خفی یاکرار ذکر وهغه ډول ذکرته ویل کیږی چی ذاکر په کښته اواز سره ذکر کوی . دحضرت شاه نقشبند (رح) طریقه چی په نقشبندیه ، سلسله سره مشهوره ده ، دخفی ذکر حالت یې منلی دی .

حتی که مرید دعادی خلګوسره په مجلس کښی ناست هم وی دخفی ذکر کولو څخه غافل نه وی . ذکرکه خفی وی یاجلی دمرید دزړه حضورلازم دی . دذکرنوعیت ، او وخت دپیر اومرشد له لوری ټاکل کیږی دذکر په نوعه کښی کله داسی حالت هم راځی ، چی مرید دخپل هر نفس چی با سی یا یې بیرته ننباسی ، د دالله جل جلاله داسماؤ څخه په هغه ډول چی دپیر له لوری وظیفه ورکړه سوی وی ، ذکر کوی ، دسا ایستواوبیرته ننیستوپه هردم کښی (ذکر) دلاسه نه ورکوی ، ځکه چی دمرید دپاره دطریقت له رویه په ذکر کښی یوګړی ځنډهم تاوان لری .

محترمو مسلمانانو له مخه تر دي چي د تصوف او عرفان دشرعی حیثیت په بیان شروع درته کوم ستاسي توجه یوې ضروري خبري ته را ګرځوم ، هغه دا چي دهغو شیانو له جملې څخه چي نن صبا په مسلمانانو کښې په عامه توګه منځ ته راغلي دي او د دي وړ دي چي ډېر افسوس باید سرے پرې وکړي یو لوے شئ دادئ چي له تصوف او عرفان څخه مسلمانان یا غافل دي ، او یا یې مخالف دي ، هغه خلق چي د تصوف اوعرفان عقیده لري له تصوف څخه په غفلت کښې پراتهٔ دي ۰ د مثال په ډول په هیڅ مدرسه ،او مکتب کښي د تصوف د علم یو کتاب هم محصلینو ته نه تدریس کیږي او نه تعلیم ، د اکثرو علماؤ چي پلټنه وشي نو صورتحال یې دا وي چې د تصوف د علم یو کتاب یې په ټول عمر کښي په کتب خانه کښې لا نه وي لیدلئ ، او ځیني خلق لکه وهابیان بیاپه دي ډول دي چي د اسلام د مقدس دین دغه عظیمه شعبه چي تصوف او عرفان دے بیخي کفر او شرک ګڼي ، او صوفیان او اولیاء کرام العیاذ بالله مشرکان او کافران بولي ۰ دبېلګي په توګه په یو کتاب کښې چې د ((فکر صوفي)) په نامه دئ او یو وهابي ملا چي عبدالرحمن نومیږي د تصوف د علم او د اولیاء کرامو په رد کښې جوړ کړئ دئ او نن صبا د انټرنیټ له لاري هم شائع شوے دے داسي راغلي دي : چي (العیاذ بالله) تر ټولو هغو فتنو چي مسلمانان په مبتلا شوي دي لویه فتنه د تصوف ده چي ټول قسمونه د کفر ئې په بغل کښې نیولي دي ۰ نو په دې سبب موږ غواړو چي مسلمانانوته د تصوف او عرفان په اړه درجه په درجه مفصل معلومات ورکړو.

د تصوف شرعي حېثیت

محترمو مسلمانانو د تصوف او عرفان دبیان د سلسلې په دې برخه کښي تاسو محترمو ته د تصوف شرعي حېثیت ، او د صوفي دکلمې تحقیق وړاندې کوم ۰ محترمو په اسلام کښې د تصوف شرعي حېثیت په دې ډول دے چې تصوف د دین یو داسي مهمه شعبه ده لکه څنګه چي (فقه) د دین مهمه شعبه ګڼله کیږي ۰د (درمختار) او د فقهې د نورو معتمدو کتابو په حواله لکه څنګه چي د فقهې د علم زدکړه فرض کفائي ده دا رنګه د تصوف د علم زده کړه

هم په مسلمانانو باندې فرض کفائي ده ۰ د اسلام په ابتدائي دورو کښې حتی د امام ابوحنیفه رحمه الله په زمانه کښې ((علم فقه)) د دین د ټولو شعبو نوم ؤ په دې ډول چې علم عقاید ، او علم د ټولو ظاهري شرعي اعمالو لکه نمونځ ، روژه ، حج ۰ او د تصوف علم ټول په ((علم فقه)) کښې داخل وو همدا سبب دے چې امام ابوحنیفه رحمه الله خپل هغه کتاب چې په عقایدو کښې یې تصنیف کړے دے په فقه اکبر سره مسمی کړیدئ اودې ته دفقهې قدیمي اصطلاح ویله کیږي ، په وروسته زمانه کښې علماوو د ډېر اهتمام له وجهې ((علم عقاید)) ځانته علم وګرځاوو او په ((علم کلام)) سره یې مسمی کړ ، ا و ((علم اخلاق)) یې ځانته علم وګرځاوو او په ((علم تصوف)) سره یې مسمی کړ ، او د ظاهري اعمالو علم یې ځانته علم کړ او په ((علم فقه)) سره یې مسمی کړ او دې ته جدیده اصطلاح ویله کیږي ۰ دجدیدې اصطلاح له مخې د دین علم درې قسمه علم دے علم کلام ، او علم تصوف ، او علم فقه چې په قدیمه اصطلاح کښې دغو درې واړو ته فقه ویله کیده ۰ په قران کریم کښې او دا رنګه په نبوي (ص) مبارکو احادیثو کښې چې امر په تفقه في الدین راغلي دے مراد ورڅخه د همدغې قدیمي اصطلاح مطابق زده کول د دغو درې واړو علومو دي ۰ د فقهې او د تصوف تر منځ داسې شدید تړون موجود دے چې عمل کول په فقهې باندې بې له تصوفه ، او عمل کول په تصوف بې له فقهې ممکن نه دے ۰ په قران کریم او په سنت نبوي کښې چې مسلمانان د فقهې په زدکړه امر شوے دے په هغه عمل کول بې له تصوفه ممکن نه دے ۰

محترمو ! تصوف مختلف نومونه لري لکه علم قلب ، علم اخلاق ، احسان ، سلوک او طریقت ۰ په قران کریم او په سنت نبوي (ص) کښې تصوف په اکثرو ځایو کښې د احسان په لفظ سره یاد شوے دے ، او زموږ په زمانه کښې دغه علم د تصوف په نامه سره مشهور دے ۰ محترمو! لکه څنګه چې ډېر افعال او کارونه د انسان له ظاهري اعضاو او اندامونو څخه صادریږي (چې دې ته اعمال ظاهره ویل کیږي) دا رنګه ډېر اعمال بیا داسې دي چې د انسان له باطن او زړۀ څخه صادریږي (اودغو اعمالو ته اعمال باطنه ویل کیږي) بیا لکه څنګه چې دغه ظاهري عملونه د شریعت له نظره ځیني فرض ،او واجب دي لکه نمونځ ، روژه ، زکات ، حج، وتر ،او ځیني سنت ، او مستحب دي ، او ځیني حرام ، او مکروه دي دا رنګه د انسان باطني عملونه د قران کریم او د سنت نبوي (ص) له نظره ځني عملونه فرض دي لکه تقوی ، له خدائ جل جلا له څخه ویره ، له خداے او رسول (ص) سره محبت ، اخلاص ، توکل ، صبر ، شکر ، تواضع ، خشوع ، قناعت ، حلم ، سخاوت ، حیا ، رحم دلي ، وغیره ، دغو اخلاقو ته فضایل او اخلاق حمیده ویل کیږي ۰او ځینې باطني عملونه د انسان بیا حرام او ناروا دي لکه تکبر ، عجب ، ریا ، محبت د مال ، محبت د جاه او منصب ، بخل ، بزدلي ، لالچ ، دښمني ، حسد ، کینه ، سنګدلي ، او بې محله یا له اندازې وتلې غصه ، وغیره چې دغو ته رذائل یا اخلاق رذیله ویل کیږي ۰

او لکه څنګه چې ظاهري اعمال ترفقهې پورې تعلق لري او دفقهې د علم له لارې دظاهري اعمالو فرض والئ او حرام والئ معلومیږي او د علم فقهې د دستور مطابق هر مسلمان مکلف دے چې دغه ظاهري عملونه انجام کړي دا رنګه تمام فقها او علما پردې باندې متفق دي چې له باطني اخلاق رذیله وو څخه ځان ساتل او دا رنګه باطني اخلاق

حمیده په ځان کښې راوستل پر هر عاقل ، بالغ مسمان نر ، او ښځه باندې فرض دي په دې اړه د در مختار د اول جلد ٤٠ صفحه وګورۍ ۰

له اخلاق رذیله ؤ څخه ځان ساتلو ، او اخلاق حمیده په ځان کښې راوستلو ته اصلاح النفس ، یا تزکیۀ نفس ، یا تزکیۀ اخلاق ، یاتهذیب اخلاق یا تهذیب نفس ویل کیږي او دا د تصوفو حاصل او مقصد دے ۰ په قران کریم کي الله پاک د نفس د تذکیې په شان کښې خپلو بندګانو ته دا سې هدایت فرمایلے دے: قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا (سورۀ شمس ۹ او ۱۰ ایتونه) ۰ یعني په تحقیق سره په مراد ورسیدی هغه څوک چي پاک یې کړ نفس خپل له رزیلو اخلاقو څخه او په تحقیق سره نامراده شو هغه څوک چي پټ یې کړ نفس خپل په رزیلو اخلاقوسره ۰

محترمومسلمانانو وروڼو دتصوف اوعرفان پدې برخه کښی دهغوصفاتوبیان درته کوم کوم چی په طریقت کښی دمرید دپاره ضروردی چی په هغوصفتوسره به موصوف وي د دې دپاره چی له سلوک اودشیخ اومرشد له صحبت څخه ګټه واخلی او وکمال ته ور سېږي اوکه دغه صفتونه په مرید کښی موجود نه وي نوبیا له سلوک اوله صحبت څخه دمرشدفیض اوبرکت نسی حاصله ولای او وکمال ته نسی رسېدلای هغه صفتونه ټول شل صفتونه دي کوم چی دطریقت علماوو ذکرکړیدي اوشرحه یې په دې ډول ده

اول

صفت توبه ده، په طریقت کښي دمریددپاره داضروري ده چي کله له یومرشدسره بیعت وکړي نوبه دنصوح اوداخلاص توبه له ټولوګناووڅخه کاږي اوبیاچي له هرمقام څخه واوچت اولوړمقام ته ورسیږي نودتوبې تجدیدبه کوي ځکه په هرمقام کښي چي دَيْ وي نوځني داسي شیان سته چي نسبت وهغه مقام اووحال ته دده ګناوي بللي کیږي که څه هم دلاندي مقام ووالاته هغه شیان نیک کارونه ګڼل کیږي لکه چي په شریعت اوطریقت کښي دامشهورقول دی(حَسناتُ الابرارِ سیئات المقربین)بلکي دغه مقام اوحال چي ده درلودی نسبت وهغه مقام اوحال ته چي اوس دَيْ ورپورته سودطریقت له مخی ګناه بلله کیږی

دوهم

صفت زهددی یعني له دنیاڅخه بې رغبته کیدل دي،مریدبایدتارک ددنیا وي له عیاشي اوله تنعم او ترفه څخه مخ اړوُنکی وي دمریدبایدله دنیاسره دویني قدرتعلق وي چي شرعاً دي اړتیاورته لري اوفقط دده هغه جدي حاجتونه په پوره کیږي کوم چي دَيْ ورته اړوي،

دریم

صفت تجريددی مريدبايدمجردوي په دې معنی چې هغه ټولی علاقې اوتعلقات پرې کړي اوځان ورڅخه وژغوري کوم چې شرعاًدهغې علاقې اوتعلق په مراعت کولوسره دَيْ مکلف نه وي او دالله جل جلاله په لارکښې چې دسلوک اودطريقت لارده دَيْ له ترقی اوله پرمختګ څخه راګرزه وي، لکه الله جل جلاله چې فرمايلي دي

)اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ واولادكم عَدُوًّالَّكُ ْمْ فَاحْذَرُوْهُمْ (

يعني بېشکه له ښځوستاسوڅخه اوله اولادوستاسوڅخه سته دښمنان تاسي لره نوووېرېږی له دوی څخه يعني ستاسوپه ښځواواولا دوکښې داسي ښځي اواولادونه هم پيداکيږي چي ددوی مراعت اوتعلق تاسي دالله جل جلاله اودهغه درسول(صلی الله عليه وسلم)په مخالفت کښې اچوي نوپه دې وجه دوی‌ستاسي دښمنان

دي نوبايدله دوی‌څخه وويرېږی اوځانونه ورڅخه وساتی،

څلورم

صفت عقيده ده،دمريدبايدعقيده برابره وي مريدبايدهغسي عقيده ولري کومه چي داهل السنت والجماعت له مسيرسره توافق لري اودڅلوروامامانو له تګلاري سره مطابقه وي،مريدبايدله هغوټولوعقيدوڅخه پاک وي کومي چي داهل ا لسنت والجماعت دڅلوروامامانودمسلک مخالفي دي،

محترمواسلامي وروڼوپه تېره برخه کښې ماوتاسي ته ددې خبري ذکرکړې ؤچي دطريقت اودسلوک په لاره کښې چي څوک سيراوسلوک کوي اومُريدوي نودغه مريدبايدپه شلوصفتوسره موصوف وي چي دهمدغوشلوصفتوله جملې څخه څلورصفتونه ماپه تېره برخه کښې درته بيان کړل په دغه برخه کښې له مذکوروصفتوڅخه يوتعدادنورصفتونه درته ذکرکوم چي بيان يې په دې ډول دی

پنځم له دغوشلو صفتوڅخه تقوي ده مريدبايدپرهيزګاراوله الله جل جلاله څخه وېرېدونکی وي اوله حراموادشبهَناکو شيانوڅخه بايدمُجْتنِبْ وي په خوراک اوڅښاک اولباس اوجامه کښې بايد مُحتاط وي خوالبته په احتياط کښې له مبالغې اوله افراط څخه هم بايدکاروانخلي ځکه چي بيادوسواس په مرض اخته کيږي اوترڅوچي يې طاقت وي په عزيمت بايدعمل کونکی وي نه په رخصت ،اودطَهارت اودنِظافت بايدپوره خيال ساتي، مګرپه دې باره کښې هم بايدافراط ونکړي چي دوسوسي په مرض مبتلا نسي ،اودارنګه په ټولواحوالوکښې داسلام دپيغمبر صلی الله عليه وسلم دغه هدايت بايد نصب ا لعين وګرځوي چي(دَعْ مايُرِيْبُکَ الی مالايريبک)

شپږمله دغوشلوصفتوڅخه چي دمریدد‌پاره ضروردي صبردی،په شریعت کښي صبرپردرې قسمه دی،اول صبرپرطاعت اوعبادت دالله تعالی باندي، دوهم صبرله معصیت اوله ګناؤ څخه،دریم صبرپرمصېبتوباندي، په مریدکښي بایددغه درې سره قسمونه دصبرموجودوي، اوله دې سره سره مریدباید دهغوټولوتقییداتواوپابندیوپرتابعداري باندي صبروکړي کومي چي دشیخ اومرشدله لوري وده ته په هغوی سره امرکیږي اوله شریعت سره موافقت لري،او که په یوه مرحله کښي په اساني سره صبرکول ورته ګران سي نوله تصبرڅخه دي کاراخلي اوپه تکلف سره دي صبرکوي چي په نتېجه کښي الله جل جلاله وده ته دصبرتوفیق ورکړي لکه چي داسلام پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي (من تَصَبَّرَصَبرّهُ الله)

اوم له دغوصفتوڅخه مجاهده ده مریدبایدهمیشه په جهادحقیقي ،جهادکامِل اوپه جهاداکبرکښي کوم چي عبارت دی‌له مخالفت څخه

دخواهشاتودنفس اودشیطان مصروف وي ځکه چي نفس ترڅوچي دده دخواهش مطابق رفتارنه کیږي نودَيْ دډیرکمزوري وړي زمري په مثال دی چي په دغه وخت کښي دَيْ ددي توان نلري چي تاپه هلاکت کښي واچوي اوکله چي دده دخواهشاتوتابعداري وکړه سي نوبیا دي دیوه زورواوچاغ زمري په مثال ګرځي اوستاپرهلاکولوباندي قدرت پیداکوي اوهلاکوي دي.

ځما معززو اسلامي ورڼو ! د تصوف او عرفان په تيرو دوو برخو کښې ما وتاسي ته د هغو شلو صفتو له جملې څخه کوم چي د مُريد دپاره ضرور دي اوه ۷ صفتونه بيان کړل ، اوس په دې برخه کښې د همدغو شلو صفتو له جملې څخه يو تعداد نور صفتونه درته ذکر کوم ، چي په دې شرحه دي:

)۸ (صفت شجاعت دئ :

د مُريد دپاره په طريقت او شريعت کښې اتم صفت کوم چي په ده کښې بايد موجود وي دادئ چي مُريد به شجاعت او دلاوري لري ، مُريد بايد مردانه او دلير وي ، تر څو چي دَی و کولائ سي چي له خپل نفس او شياطين الجن والانس سره په ميړانه مقابله وکړي او هميشه د دوی په مخالفت کښې واقع وي .

)۹ (صفت بَذَل دئ :

مُريد بايد جوّاد ، سخي او شندونکئ د مال وي په حقو لارو کښې ؛ ځکه چي يو خو سخاوت د اسلام د پيغمبر (صلی الله عليه وسلم) له عمده صفاتو څخه دئ ، او دارنگه د اسلام د مقدس دين له نظره سخاوت د مسلمان دپاره ډير عظيم صفت دئ او و الله (جل جلاله) ته د تقرب او نزديکت لويه وسيله ده ، او بل د طريقت په لاره کښې د مُريد دپاره د پر مختللو لوی عامل دئ ، او له دې سره سره بُخل د الله پاک په لاره کښې د پرمختللو ډير لوی عائق او مانع دئ .

د اسلام پيغمبر فرمايلي دي : � السخي قريبٌ مِنَ اللهِ قريبٌ مِنَ الجنةِ بعيدٌ مِنَ النارِ ، والبخيل بعيدٌ مِنَ اللهِ بعيدٌ مِنَ الجنةِ قريبٌ منَ النارِ � (مشکوة وغيره) .

)۱۰ (صفت فتوّت دئ :

فتوت و جوانمردي ته ويل کيږي ، مُريد بايد جوانمرد وي ، په دې ډول چي و هر چا ته پخپله درجه کښې گوري او و هر حقدار ته خپل حق ورکوي او له نورو څخه د حقگذاری طلبدار نه وي ، او د الله تعالی په دې قول چي �: وآت کل ذي حق حقه � او دارنگه د اسلام د پيغمبر په دغو ارشاداتو چي :� کلّم الناسَ على قدرِ عقولِهِم � او � و أنزلِ الناسَ منازلَهُم � باندي عمل کونکئ وي .

)۱۱ (صفت صدق دئ :

مُريد بايد صادق وي ، د مُريد ټولي معاملې که له خدائ سره وي او که د خدائ له مخلوق سره وي بايد پر صداقت بِنا وي ، او همېشه يې بايد داسلام د پيغمبر دغه هدايت نصب العين گرځولئ وي چي : � الصدقُ ينجِي و الکَذِب يُهلِک . �

)۱۲ (صفت علم دئ :

مُرید باید په هغه اندازه دیني عِلم حاصل کړئ وي کوم چي دَی ضرورت ورته لري ؛ ځکه د ضرورت په اندازه ددین علم ایزده کول پر هر مسلمان باندي فرض دئ .

امام أعظم أبو حنیفه (رحمه الله تعالی) چي د کومو أحادیثو روایت کړئ دئ د هغوی له جملې څخه (لکه چي طحطاوي ذکر کړېدي) یو حدیث دادئ چي :� طلب العلم فریضة علی کل مسلم . �

)۱۳ (صفت نیاز دئ :

مُرید باید نیاز او عاجزي ولري ، په هیڅ حالت کښي باید عجز ، تواضع او تذلُل په دې شرط چي د الله (جل جلاله) دپاره وي له لاسه ورنکړي او د اسلام د پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) و دغه مبارک حدیث ته ځیر وي چي : � مَن تواضعَ لِلهِ رَفعَهُ اللهُ. �

محترمووروڼو دهغوشلوصفتوله جملې څخه کوم چي په طریقت کښې دمریددپاره ضروردي دتصوف اوعرفان په تېروبرخوکښي دیارلس صفتونه ماوتاسي ته بیان کړل اوس دهمدغوشلوصفتوله جملې څخه وځینونوروصفتوته ګورئ،چی په دې ډول دی

)۱۴ (صفت عَیَّارِي دئ،

ددغه صفت مقصددادئ چي مریدبایدخپل ځان ناچیز وشمیري اوپه لااباله توګه بایدخپل ځان ته همېشه کتونکئ وي ،اوله فروتنئ څخه ډک وي، لکه چي یوبزرګ په فارسي نظم کښي فرمایلي دي،

درعشق یاربین که چوعیّارمیرویم سرزیرپانهاده چوشطّارمیـــرویم

درنقطهٔ مرادبدین دورما رســیم زیرابسرهمیشه چوپرکارمیرویم

جانرافداي یارګرانمایه کرده ایــــم ورحکم میکندبسردارمیـــــــــرویم

مرګ ارکسي بجان بفروشدهمیخریم عیار وار زانکه بریارمیرویم

ماراچه غم زدوزخ وباخلدمان چکار دلداده ایم مابردلدارمیرویم

)۱۵ (صفت ملامتیاده،

په دې معنی چي مریدبایدپه دې ډول وي چي نام اوننګ،مدح اوذم ،رداوقبول دخلګودده په نزد یوشان وي،نه بایددنامه اودشهرت خواهشمندوي اونه بایددې فکراوسوچ ورسره وي چي خلګ زماښه وایي اوکه بدوایي اوپه خلګوکښي زه مقبول یم اوکه نامقبول یم اونه بایدپه دې باک اوپروا کونکئ وي چي خلګ له ماسره دوستي کوي اوکه دښمني کوي،بد راته وایي اوکه ښه راته وایي

)١٦ (صفت عقل دئ،

مريدبايدعقل مندوي اوپه هرباب کښي له هوشيارئ اوبيدارئ څخه کاراخستونکئ وي،اوپه مقتضی دعقل عمل کوي خصوصا دخپل استادپيراومرشدپه باره کښي

)١٧ (صفت ا دب دئ،

مريدبايدادبناک وي اوخاونددښواخلاقووي خصوصاً له خپل شيخ اواستادسره بايدله لوۍ ادب څخه کاراخستونکئ وي،اوپه ظاهراوپه باطن کښي دخپل شيخ واشاراتوته متوجه وي،اوکه شيخ وده ته دده پرتقصيراتوباندي کومه تنبيه ورکړي نودفعتاً بايددخپل شيخ له تنبيه سره سم دخپلوتقصيراتواصلاح وکړي،اوپه دې باب کښي بايدله هرقسم تعلل،حجت ګويي اوبهانه جويي څخه ډډه کونکئ وي،

مولاناروم صاحب دادب په باب کښي فرمايلي دي ،

ازخـــــــداخواهيم توفيق ادب بي ادب محروم ماندازلــــطــف رب

بي ادب تنهانه خودراداشت بد بلکي آتش درهمه آفـــــــــــــاق زد

هــــــرچه برماآيدازظلمات غم آن زبـــــي باکي وګستاخي است هـم

همدارنګه يوبل بزرګ فرمايلي دي

حافظاعلم و ادب ورزکه درحضرت شاه هرکرانيست ادب لائق خدمت نبود،

محترمواسلامي وروڼودتصوف اوعرفان په دې برخه کښي دمريددشلوصفتوله جملې څخه داتلسم او نولسم اوشلم صفت بيان درته کوم اوداولسوصفتوبيانونه مي په تېروبرخوکښي درته کړيدي،

)١٨ (صفت حسن خلق دئ :

مريدبايدښه اخلاق ولري اوله تکبر،تفاخراوله عجب اوله جاه طلبۍ څخه اجتناب کونکۍ وي له خپلوملګرو اوله هرچاسره بايدپه ښواخلاقوګذاره کوي،داسلام په مقدس دين کښي ښه اخلاق په ډېره لوړه کچه اهميت اوارزښت لري،داسلام پيغمبر صلی الله عليه وسلم په يوه حديث کښي کوم چي په مشکوة وغيره کښي ذکرسويدئ فرمايلي دي

)ان من احبکم الي واقربکم مني مجلسايوم القيامة احاسنکم اخلاقا(

اوبالمقابل بداخلاق داسلام دمقدس دين له نظره ددنيا اوآخرت ددناکامي اوبدبختۍ ډېرغټ سببونه دي

)۱۹ (صفت تسلیم دئ :

مُریدبایدو خپل مرشداواستاذته ظاهراًاوباطناً خپل واک اواختیاروسپاري ، خوپه دې شرط چي استاذ اومرشدیې واقعاًمرشدوي کامل اومکمل وي،تګ اوناقص نه وی ځکه له ناقص استاذ څخه اخذ او تعلم د طریقت له مخي داسي مثال لري لکه له شیطان څخه چي دعلم اخذکوي

مولانارومی صاحب فرمایلي دي :

چون بسي ابلیس آدم روي هست ــ پس به هر دستی نباید داد دست

زانکه صیاد میزند بانګ صــــفیر ــ تا بګیـــــــرد مرغ را آن مرغ ګیر

حرف درویشان بدزدَد مَرد دون ـــ تا بګوید بر ســـلیمی آن فسون .

او دارنګه د طریقت علمآؤ فرمایلي دي چي مُرید به و مُرشِد کامِل مُکمِّل ته داسي تسلیم وي لکه مُرده چي و غسل ورکونکي ته تسلیم وي .

)۲۰ (صفت تفویض دئ :

مُرید باید په مقتضی ددې قول د خدایٔ پاک چي � وأُفَوِّضُ أمرِي الی اللهِ اِنَّ اللهَ بصیرٌ بالعِباد � خپل ټول کارونه و الله (جل جلاله) ته وسپاري ، لکه چي یوه بزرګ فرمایلي دي:

وکلت الی المحبوب امري کله ـــ فان شاءاحیاني وانشاءاتلفا

اولکه چي یوبل بزرګ فرمایلي دي

بګذاشته ام مصلحت خویش بدو ـــ ګربکشد ورزنده کنداوداند

تادل رقم عشق برجان دارد ـــ باران بلابرسردل مېبارد

جانابسرت کزتونګردانم روي ـــ ګرعشق هزارازین برویم آرد،والسلام

قدرمنوورونوکوم څه چي زه په دغه اوپه راتلونکو برخه کښي درته لیکم نوباعث پرهغه باندي داشئ دئ چي له ځینوویب سایټو څخه زماځیني بیانونه کوم چي دتصوف اوعرفان په اړه دي بعضوعربي مواقعو او ویب سایټو کوم چي وعراق اووغیره ته منسوب دي نقل کړیدي اوبیایې داخبره زیربحث ګرځولې ده چي دافغانستان یونامتوعالم مولانامحمدمعین الدین ابوالفضل په رسمی مواقعوکښي دتصوف مدح، صفت اوبیان کوي اوپه دې باره کښي ډېروعربوعلماووخپل نظرونه ورکړیدي چي په هغوی کښي اکثر مثبت نظرونه دي که څه هم زیات

ددغواکثروعلماوو سلفیان دي، اوصرف دوویادرو سلفی عالمانو منفی نظرورکړیدئ خوددغوعلماوودنظرو په اول سرخط کښي چي کوم بیان په مذکورووبب سایتوکښي ذکرسویدی دهغه معنی اومطلب په دې ډول دئ :

نن ورځ مي په ځینورسمي مواقعوکښي ولیدل چي مولامعین الدین ابوالفضل دتصوف مدحه کوي ، دغه رباني عالِم د تصوف په اړه وخلګو ته بیانونه ورکوي او د تصوف له اهمیت څخه بحث کوي ، د مولانا معین الدین له دغو بیاناتو څخه دا خبره څرګنده سوه چي کومه اوازه چي ځموږ د عربو په منځ کښي خپره سوېده چي د افغانستان عالمان او طالبان له تصوف څخه منکر دي او د سلفیت عقیده لري دروغ او بې اساسه ده ، بلکي د افغانستان عالمان او طالبان اهل د تصوف حقیقي دي او ددین د دښمنانو په مقابل کښي په شجاعتمنده او صادقانه توګه جنګیږي .

او ځینو عمده عالمانو د دوی داسي نظر ورکړئ دئ چي په اسلام کښي چي کوم نامتو او باشجاعته مجاهدین تیر سویدي نو هغه ټول متصوفین وو ، لکه عثمانیه سلاطین ، صلاح الدین ایوبي ، محمود غزنوي او لکه عمر مختار وغیرهم .

ـــ ما چي د دوی نظرونه ټول وکتل نو و درو خبرو ته ډیر سخت حیران او په تعجب کښي پاته سوم :

اول ودې خبري ته چي په موجوده زمانه کښي پداسي حساسو او نازکو حالاتو کښي چي د دنیا ټول کافران سره له دې چي دوی په خپل مابین کښي زیات پریکړنونه ، عداوتونه او اختلاف د نظر سره لري د مسلمانانو په مقابل کښي یو صف او متحد ملت ګرځیدلي دي ،او مسلمانان (پر ځائ ددې باند چي له مذهبي تعصباتو څخه لاس واخلي او خپل جزئي او فرعي اختلافات غیر ملتفت الیها وګرځوي او د کفارو په مقابل کښي ودریږي او له اسلام څخه دفاع وکړي) نور هم په مذهبي تعصب کښي تشدد او ټینګار کوي او د کفر تر دفاع یې ودغه کار ته اهمیت ورکړئ دئ .

دوهم ودې خبري ته چي د فغانستان مسلمان ملت ، خاص بیا د افغانستان عالمان او طالبان د امام اعظم ابو حنیفه (رضي الله عنه) مذهبیان دي او په علم عقاید کښي د علَم الهُدی امام ابو منصور ماتریدي (رحمه الله تعالی) پیروان دي ، نو بیابه په دوی کښي داسي خلګ څنګه پیدا سي چي هغوی دي له تصوف څخه انکار کوي ؛ ځکه له تصوف څخه انکار له حنفیت او ماتریدیت څخه په قطعي ډول خارجیدل دي .

دریم ودې خبري ته چي د تصوف مطلب زهد او تزکیه ده ، یعني له ناروا خویو څخه ، لکه کبر ، حسد ، فخر ، بخل وغیره ځان پاکول ، او تحلیه یعني په ښو اخلاقو سره ځان ښایسته کول دي .

نو که څوک دا ډول عقیده ولري چي العیاذبالله تصوف داسلام یو جزء نه دئ نو دا عقیده یې دې لره مستلزمه ده چي په اسلام کښي زهد نسته ، په اسلام کښي دانسته چي له بدو اخلاقو به ځان صفا کوې او په ښو اخلاقو به ځان ښایسته کوې ، سره له دې چي الله پاک فرمایلي دي :

�قد افلَحَ مَـــــن زكَّها و قـــد خابَ مَـــن دسها . �

او سربيره پر دې پر اهل تصوف باندې طعن ويل دمسلمانانو پر څلورو امامانو باندې او دارنګه پر هغو ټولو مخکښو علماؤ باندې طعن ويل دي کوم چې د هغوی له امامت او جلالت د شان څخه منکرين د تصوف او د اهل تصوف هم انکار نه سي کولای .

په راتلونکو برخو کښې به زه انشآءالله و تاسې ته د څلورو امامانو او دارنګه د عالم اسلام په منځ کښې د مسلمو علماؤ ، لکه امام نووي ، امام عز بن عبدالسلام ، علامه سيد شريف الجرجاني ، شيخ محمد ابو زهره ، امام محاسِبي وغيرهم نظرونه او بيانونه د تصوف او د اهل تصوف په باره کښې ذکر کړم.

محترمووروڼو اوس دامت مسلمه دهغواماماناواوعالمانوکوم چې دتمام امت مسلمه مخکښان اووټول امت مسلمه ته مقبول دي داقوالو په ذکرپيل درته کوم هغه قولونه ددوی چې دتصوف په اړه يې کړيدي

دڅلورواماماناوقولونه دمخه هم ما درته ذکرکړيوو اوس بې بيا انشاءالله ددغواقوالودجريان په اخيرکښې دهريوه قول درته ذکرکړم .

دتصوف په اړه دامت مسلمه دعلماووقولونه په دې شرحه دي:

اول : امام النووي، المتوفی سنة(٦٧٦)هجري (رحمه الله تعالی) .

محترمووروڼوامام نووي هغه عالم دئ کوم چې وټول امت مسلمه ته مُسَلم اومقبول عالم دئ اودصحيح مسلم شارح دئ حتی هغه خلګ هم کوم چې دتصوف دښمنان دي امام نووي په هراعتبار تسليموي اومني يې،،دتصوف په اړه ده په خپله رساله کښې کومه چې په � مقاصدالامام النووي في التوحيد والعبادة واصول التصوف � سره نامداره سوېده داسې فرمايلي دي:

اصول طريق التصوف خمسة،(١) تقوالله في السروالعلانية،(٢) اتباع السنة في الاقوال والافعال (٣) الاعراض عن الخلق في الاقبال والادبار(۴)الرضاعن الله في القليل والکثير(٥)الرجوع الی الله في السراء والضراء .

يعني دتصوف دطريقې اودلارې ټول بنيادي اصول اواساسات پنځه شيان دي :

)١ : (تقوی اوويره له الله جل جلاله څخه په په پټه اوپه ښکاره کښې،يعني هرڅوک چې له تصوف سره رښتونئ تعلق لري نوهغه به له الله جل جلاله څخه ويرېږي اودغه وېره بې په دې ډول وي چې که تنها اوېوازې وي هم له الله جل جلاله څخه به وېرېږي اوکه په خلګوکښې وي هم له الله جل جلاله څخه به ويرېږي .

)٢ : (اصل اواساس دتصوف اتباع دسنت درسول عليه السلام ده په ټولوقولواوپه ټولوفعلوکښې دده.

يعني تصوف خلګ ودې ته رابولي چي خپلي خبري او لفظونه او خپل ټول کارونه د رسول (صلوات الله عليه واله وصحبه اجمعين) د سنت او طريقې تابع وګرځوي .

)۳ : (اصل او اساس د تصوف اعراض او مخ اړول دي له مخلوق څخه په حال د اِقبال او د اِدبَار د دواړو کښي .

يعني هر څوک چي له تصوف سره واقعي تعلق ولري نو هغه به و خلګو ته هيڅ اسره نکوي او نه به هغه قسم ګډون او اختلاط له خلګو سره کوي کوم چي دَی له الله (جل جلاله) څخه په غفلت کښي اچوي ، بلکي په کامله توګه به و الله تعالی ته متوجه وي ، او دا صفت به په هر حال کښي وده ته ثابت وي ، هم په حال د �اِقبال � او د مخامخ کيدو کښي له خلګو سره او هم په حال د � اِدبَار � کښي يعني په حال کښي د شا ګرځولو وخلګو ته .

)۴ (اصل او اساس د تصوف راضي کيدل دي له الله (جل جلاله) څخه په لږ او په ډير په دواړو کښي .

يعني څوک چي مدعي د تعلق د تصوف وي نو په ده کښي به دا صفت موجود وي چي له الله جل جلاله څخه به په هغه حال کښي هم راضي وي چي کم شئ وده ته ورکړ سي ، مثلاً مال يې کم وي ، اولاد يې کم وي ، عزت يې کم وي او رتبه يې کمه وي ، اوپه هغه حال کښي به هم راضي وي چي ډير شئ ورکړ سي .

)۵ : (اصل او اساس د تصوف رجوع ده و الله (جل جلاله) ته په خوشحالي او په راحت کښي ، او دارنګه په تکليف ، مرض او مصيبت کښي .

يعني متصوِّف انسان به په هيڅ حالت کښي د الله (جل جلاله) په تعلق ، عبادت او بندګي کښي سستي او کمزوري نکوي ، نه بې خوشحالي ، اسايش او راحت د الله پاک له بندګۍ څخه راګرځوي ، او نه به مصيبت ، غم او تکليف و ده ته ددې باعث ګرځي چي د الله پاک په بندګي کښي تکاسل او تغافل وکړي .

محترمو مسلمانانو ! د اسلامي أمت ددغه ستر امام قول او نظر مى کوم چي د تصوف په اړه يې کړئ دئ درته بيان کړ ، نو اوس قضاوت او فيصله تاسي وکړۍ چي د تصوف مقصد دغه پنځه شيان سي لکه چي امام نووي فرمايلي دي ، او سره له دې يو څوک له تصوف څخه انکار کوي يا بد پر وايي ، نو ايا ! دغه انکار او بد ويل بې په حقيقت کښي دا معنی ونلري چي : په پټه او ښکاره کښي له الله څخه ويره ښه کار نه دئ ، او دارنګه متابعت د رسول (عليه السلام) ښه کار نه دئ ، دارنګه العياذ بالله په هر حال کښي و الله (جل جلاله) ته راجع کيدل ښه کار نه دئ ؟ .

او چي دا معنی ولري نو بيا و دغو خلګو ته په کومه سترګه بايد وکتل سي کوم چي له تصوف او له اهل تصوف څخه انکار کوي او بد پر وايي ؟

Download from: aghalibrary.com

تنبیه :

محترمو ورونو ! دلته د یوې خبرې ذکر کول ضروري ګڼم هغه داده چې کوم تصوف چې زه یې مدح او صفت درته کوم ، او دارنګه کوم اهل تصوف چې زئې تائید کوم او پر منکرینو باندې یې بد وایم له دې څخه څما مقصود صحیح او حقیقي تصوف او اهل تصوف دي ، پاته سوه هغه خلګ چې په ټګۍ برګۍ او په دروغو سره و تصوف ته خپل ځانونه منسوبوي او ددې ادعا کوي چې موږ اهل طریقت یو او خود ساخته رویې او طریقې یې په مخه پسې اخستې دي ، چې له ظاهر او باطن د شریعت څخه مخالفې دي ، لکه په موجوده زمانه کښې چې په هر اسلامي هیواد کښې دغه قسم ټګان موجود دي ، نو دا نه زه اهل تصوف او اهل طریقت بولم او نه له دوی څخه دفاع کوم .

دشریعت په علماؤ کښې هم علماَء سوء ، علماَء باطل او عُلماَء دنیا پیدا کیږي ، او و طریقت ته چې کوم خلګ ځانونه منسوب بولي په هغوی کښې هم دغه ډول بد خلګ پیدا کیږي ، دا هغه خلګ دي چې د دوی په باره کښې مولانا جلال الدین رومي (رحمه الله تعالی) فرمایلي دي :

چـــون بسي ابــلیس آدم روي هــــــســـــــت

پس بـــه هـــــر دَســـتِي نبــاید داد دســـت

حَـــــرف درویشـــان بدُزدد مـــردِ دون

تـــا بگـــوید بر ســــــلیــمي آن فـــسون

زانـــــکه صـــیاد میزند بـــانگِ صفـــیر

تا بگـــیرد مـــرغ را آن مـــــــرغ گــــــیر.

والسلام ومن الله التوفیق

Download from: aghalibrary.com